

Pedagogisch beleid
Buitenschoolse opvang
Smallsteps Move-it

Smallsteps
kinderopvang

Kinderopvang
ZusenZo

pedagogisch **beleid bso**

Opgemaakt door
Kwaliteit/Babette van der Ploeg

Doelgroep
Alle medewerkers van Smallsteps, ouders

Ingangsdatum
Januari 2020

Versie 5.0

colofon

pedagogisch beleid

In dit document staat een omschrijving van de voor Smallsteps kenmerkende visie op de omgang met kinderen.

Doelgroep:	Alle medewerkers van Smallsteps, ouders
Versie:	5.0
Ingangsdatum:	januari 2020
Opslagplek:	Map 1: Inspectie Wet Kinderopvang
Bijbehorende documenten:	Handleiding pedagogische beleid bso V5.0

Met vragen over dit document kun je terecht bij je kwaliteitsmanager.

Overzicht wijzigingen

Wijzigingen m.b.t. pedagogisch beleidsplan Zus & Zo:

- Het beleid is geschreven in het Smallstepsformat
- Konnect is toegevoegd als communicatiemiddel richting ouders.
- Locaties met stagiairs of beroepskrachten-in-opleiding hebben tekst toegevoegd over de taken en inzetbaarheid van deze krachten.
- Toegevoegd is de check op de terreinen buiten het terrein van de bso waar oudere bso-kinderen na toestemming van ouders mogen spelen.

Speciale dank gaat uit naar de ouders, beroepskrachten en andere betrokkenen die hebben meegewerkt aan en meegedacht over de pedagogische koers van de Smallsteps-Zus en Zo locaties in Lansingerland en Rotterdam Hillegersberg / -Nesselande:

Ali Lasanda, Anita de Heus- Stamoulis, Anne Antonioli, Annelies Visser, Anneloes de Haas, Annieke Datema- Witte, Babette van der Ploeg, Michelle van der Werff, Bianca van Assendelft- van Wijngaarden, Bianca Planken- Smiesing, Charlotte de Groot, Daisy Degenaar, Eelco van Eijdsen, Florentine Riedstra, Hanna Ouwehand, Iris van Tour, Jacqueline Krans, Jan-Willem Hoogeweegen, Jill ten Kate- van Roon, Joyce van den Oever, Kelly van der Geest, Kevin Verhoef, Kimberley Goudzwaard, Kok van der Meer, Liezel Swanepoel, Lindsay Verhagen- Zoutendijk, Maaike Ruygrok, Manon Blommensteijn, Manon `t Zand, Manon van den Berg, Manon van Dijk, Marga Spaans-Vlam, Mathilda von Burg, Mirjam Renden, Monique Seinen, Nadine van de Laar, Petra Visser, Remco de Haas, Roos Greeve, Sabina Collens, Shannah Schepers, Sophie Veraart, Susanne Oudenaarde- van der Linden, Suzanne Groen, Tessa Mostert en de OC-leden van de locaties.

Jullie input is verwerkt in het locatiespecifieke deel van het Smallsteps pedagogisch beleidsplan Bso 2020.

Inhoudsopgave

Inleiding	6
Leeswijzer	6
Deel 1 Visie	7
Visie	7
Pedagogische basisdoelen	8
De ontwikkeling van het kind	10
Welbevinden en betrokkenheid	10
Ontwikkelgebieden.....	10
Deel 2 Randvoorwaarden en middelen	13
Randvoorwaarden om pedagogische doelen te bereiken	13
De locatie	13
Activiteitengerichte BSO.....	13
BSO Big time.....	14
<i>Big time locaties</i>	14
Locatiespecifieke kenmerken	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Basisgroepen en pedagogisch medewerkers.....	16
Leeftijdsofbouw van de groepen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Vergeet niet het kopje (Leeftijdsofbouw van de groepen) en de instructietekst te wissen als je klaar bent.	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Verlaten van de basisgroep.....	17
Beroepskracht-kind-ratio (BKR).....	18
Voertaal	18
Incidenteel en structureel afnemen van extra dagdelen.....	18
Flexibele opvang	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Achterwachtregeling.....	18
Half uurs-regeling, 3-uursregeling tijdens schoolvakanties en andere vrije dagen	18
Transparantie	19
Grootte en inrichting van de binnen- en buitenruimtes	19
Wennen van kinderen	19
Middelen om pedagogische doelen te bereiken	20
Interactie tussen pedagogisch medewerker en kind	20
De groep.....	22
Inrichting en materialen.....	22
Activiteitsaanbod.....	23
Activiteitsgebieden.....	23
De mentor en het observeren van kinderen	24
Ouders	25
Pedagogisch handelen	26
Wennen.....	26
Binnenkomst.....	28
Tafelmomenten	29
Spelen en leren.....	30
Halen	34
Gebruik van digitale media	35
Kinderparticipatie.....	36
Opvang tijdens vakantie	37
Deel 3 Kwaliteitsborging	39
Het borgen van kwaliteit	39
Inspectie Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen.....	39

Deskundigheidsbevordering	39
Aandacht voor pedagogische kwaliteit.....	39
Pedagogisch beleidsmedewerker/coach	39
Protocollen.....	40
Samenwerking met ouders.....	41
Oudercommissie	41
Klachtenprocedure.....	41
Klanttevredenheidsonderzoek.....	41
Vertrouwenspersoon.....	42
Personeel.....	42
Vaste pedagogisch medewerkers	42
Opleidingseisen	42
Beroepskrachten in opleiding, stagiairs en vrijwilligers	42
Pedagogisch beleidsmedewerker/coach	45
Ondersteuning op de locatie	46
Leidinggevenden.....	46
Nawoord	47
Literatuur	48

Inleiding

Voor je ligt het pedagogisch beleidsplan van Smallsteps voor de opvang van kinderen van 4 tot 13 jaar. Hierin omschrijven we alle zaken die vanuit wet- en regelgeving vastgelegd behoren te worden én de praktische uitvoering daarvan op onze locatie.

Dit pedagogisch beleid is voor onze pedagogisch medewerkers een belangrijke toetssteen. Het biedt houvast bij het dagelijkse werk met kinderen, geeft richting aan het pedagogisch handelen en zorgt voor een gelijkgestemde aanpak. Tevens biedt het ouders en andere belangstellenden inzicht hoe wij in grote lijnen de bso in onze locaties vormgeven.

Leeswijzer

Het pedagogisch beleidsplan dat nu voor je ligt, bestaat voor een groot deel uit richtlijnen en uitgangspunten die gelden voor alle locaties van Smallsteps kinderopvang. De praktische uitwerking hiervan kan op details verschillen. De wijze waarop met kinderopvang wordt gewerkt is bijvoorbeeld niet overal dezelfde en ook de tijden waarop kinderen aan tafel gaan, kunnen variëren. Daarom heeft elke locatiemanager aan het pedagogisch beleidsplan informatie toegevoegd die geldt voor deze specifieke locatie. De locatie-specifieke informatie kan alleen een nadere uitwerking of een concrete invulling bevatten van het centrale beleid.

Het pedagogisch beleidsplan bestaat uit 3 delen.

Deel 1 begint met onze visie, bestaande uit een mens- en kindbeeld. Ons kindbeeld is door ons vertaald naar een aantal pedagogische uitgangspunten. Vanuit onze visie werken wij aan de 4 pedagogische basisdoelen, zoals die vanuit wet- en regelgeving aan de kinderopvang worden opgelegd. De ontwikkelingsgebieden die gestimuleerd worden door te werken aan de pedagogische basisdoelen, worden ook in dit deel benoemd.

Deel 2 is het hart van dit beleid. Hier worden de randvoorwaarden en middelen beschreven die tot onze beschikking staan om de 4 pedagogische basisdoelen vorm te geven. Het pedagogisch handelen van onze medewerkers is hierbij het belangrijkste middel en wordt dan ook uitgebreid beschreven aan de hand van het dagritme op de groep. Elk dagritmemoment begint steeds met een stukje theorie, gevolgd door een aantal randvoorwaarden, waarna het pedagogisch handelen rond dit dagritmemoment beschreven wordt, ingedeeld naar leeftijd. Binnen het pedagogisch handelen zetten onze medewerkers pedagogische vaardigheden in die toegelicht worden onder het kopje 'interactievaardigheden'.

In deel 3 tenslotte, wordt de borging van kwaliteit, de samenwerking met ouders en de eisen m.b.t. personeel nader beschreven.

Ten behoeve van de leesbaarheid zal in dit beleidsplan worden gesproken van 'pedagogisch medewerker' voor zowel de mannelijke als de vrouwelijke vorm en van 'wij', als zijnde Smallsteps. Daar waar 'zij' staat dient 'hij/zij' gelezen te worden en daar waar gesproken wordt van 'ouders', dient 'ouders/verzorgers' gelezen te worden. Het kind spreken we aan als 'hij', hier dient 'hij/zij' gelezen worden. Met de term 'bso' bedoelen we de buitenschoolse opvang.

Deel 1 Visie

Visie

Ieder kind is nieuwsgierig en onderzoekend. Direct na de geboorte al maakt het contact en probeert het reacties uit te lokken. Kinderen verwonderen zich: ze zien, leren en ontdekken door ervaringen op te doen. En ontwikkelen zich in hun eigen tempo. In ons handelen en in de keuzes die we maken, laten wij ons hierdoor leiden.

Wij geloven in de kracht van ieder kind!

Ieder kind is uniek. Kinderen vinden verschillende dingen leuk, hebben uiteenlopende talenten en allemaal een andere inbreng in de groep. Het herkennen en erkennen van deze diversiteit maakt dat mensen zich thuis voelen, betrokken zijn en zich ontwikkelen. Dat geldt voor kleine, maar ook voor grote mensen.

De omgeving van het kind (bijvoorbeeld ouders, pedagogisch medewerkers, school) beïnvloedt de ontwikkeling van dat unieke kind en helpt het zijn talenten te ontplooien. Het kind beïnvloedt ook de omgeving, er is een voortdurende en unieke wisselwerking tussen kind en omgeving. Als onderdeel van de omgeving van het kind willen wij een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het kind in samenwerking met de ouders met als basis wederzijds vertrouwen, openheid en respect.

Bij de kinderopvang kunnen kinderen kennis maken met anderen: kinderen en volwassenen met diverse achtergronden, talenten, temperamenten, behoeften en interesses. In de beslotenheid van een veilige groep bieden we een scala aan leersituaties. Het kinderdagverblijf is een mini-samenleving, waarin waarden en belangen worden gedeeld en uitgewisseld. Wij zijn ons sterk bewust van deze meerwaarde en geven die dagelijks vorm door te werken vanuit ons geloof in de kracht van ieder kind, van elke ouder en van iedere medewerker.

Op basis van deze visie en ons pedagogisch beleid bouwen we elke dag aan kwalitatief hoogstaande kinderopvang.

Voel je welkom, je kunt hier groeien en ontdekken in een veilige en uitdagende omgeving. Want wij geloven in de kracht van ieder kind!

Pedagogische basisdoelen

In artikel 2 van de beleidsregels kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen¹ is vastgelegd dat een pedagogisch beleidsplan ten minste een beschrijving moet bevatten van de wijze waarop de emotionele veiligheid van kinderen wordt gewaarborgd, mogelijkheden voor kinderen tot de ontwikkeling van hun persoonlijke- en sociale competentie worden geboden, en de wijze waarop de overdracht van normen en waarden aan kinderen plaatsvindt. Deze 4 basisdoelen zijn ontleend aan het model van professor J.M.A. Riksen-Walraven. Zij omschrijft in "De Kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang" (2004/ pp 100-124) 4 basisdoelen voor opvoedingssituaties:

1. het bieden van emotionele veiligheid voor het kind;
2. het bieden van mogelijkheden voor de kinderen om persoonlijke competenties te ontwikkelen;
3. het bieden van mogelijkheden voor de kinderen om sociale competenties te ontwikkelen;
4. overdracht van waarden en normen.

Het bieden van emotionele veiligheid voor het kind

Dit is de basis van elk handelen in onze kinderopvang. Kinderen moeten zich "thuis" voelen, moeten zich kunnen ontspannen en zichzelf kunnen zijn. Pas dan kunnen ze zich verder ontwikkelen. Kinderen halen hun gevoel van veiligheid uit drie bronnen:

1. Vaste² en sensitieve pedagogisch medewerkers. De beschikbaarheid van sensitief reagerende medewerkers is bevorderlijk voor de veerkracht van kinderen, ook op de langere termijn.
2. De aanwezigheid van bekende leeftijdsgenoten. In een vertrouwde groep kunnen kinderen gevoelens van verbondenheid en sociale verantwoordelijkheid ontwikkelen.
3. De inrichting van de omgeving. De inrichting van de bso kan een bijdrage leveren aan een gevoel van geborgenheid. Denk daarbij aan akoestiek, licht, kleur en indeling van de ruimte.

Het bieden van mogelijkheden voor kinderen om persoonlijke competenties te ontwikkelen

Met het begrip "persoonlijke competentie" worden persoonskenmerken bedoeld als weerbaarheid, zelfvertrouwen, eigenwaarde, flexibiliteit en creativiteit in het omgaan met verschillende situaties. Het kind kan hierdoor leren problemen adequaat aan te pakken en zich goed aan te passen aan veranderende omstandigheden. Het kind leert en ontdekt wie het is, wat het kan, welke interesses het heeft, welke vaardigheden er nodig zijn in welke situaties.

Het bieden van mogelijkheden voor kinderen om sociale competenties te ontwikkelen

Sociale competenties omvatten vaardigheden en kennis over hoe je met anderen omgaat. Hierbij leren kinderen wat gevoelens zijn en hoe ze ermee om kunnen gaan. Wat je kunt benoemen, kun je ook beter hanteren. Emotionele ontwikkeling is een geleidelijk proces van je leren uiten en die uitingen leren benoemen. Tijdens hun ontwikkeling worden kinderen geconfronteerd met problemen of combinaties van problemen waarmee zij tevoren nog niet te maken hebben gehad en waarvoor zij nog geen oplossing hebben. Voor het goed kunnen oplossen van deze problemen moet een kind kunnen rekenen op sociale ondersteuning, dat wil zeggen begeleiders die zien waar het kind behoefte aan heeft. Dit kan zijn: emotionele steun, gestimuleerd worden of afgeremd worden of informatie en uitleg geven die past bij het ontwikkelingsniveau van het kind. Zo kan het kind positieve ervaringen opdoen waardoor het een goed gevoel over zichzelf kan ontwikkelen (positief zelfbeeld). In dit ontwikkelingsproces nemen in een rap tempo een toenemend aantal personen, volwassenen, broertjes en zusjes en groepsgenoten een plek in. Het kind doet ervaringen op met anderen, waarbij de begeleiding van pedagogisch medewerkers onontbeerlijk is.

¹ Regeling van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 29 mei 2012, nr. KO/2012/7794, tot uitvoering van de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen (Regeling kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen) artikel 7, lid 1a.

² Zie randvoorwaarden

De overdracht van waarden en normen

Om in de samenleving te kunnen functioneren, is het nodig dat kinderen de waarden, normen en regels van de maatschappij waarin zij leven, leren kennen en zich eigen maken. Het overbrengen van waarden en normen speelt in de opvoeding van kinderen voortdurend een rol. Waarden geven uitdrukking aan de betekenis die mensen hechten aan bepaalde gedragingen of gebeurtenissen. Het zijn ideeën of opvattingen die aangeven hoe belangrijk mensen iets vinden. Waarden zijn onmiskenbaar cultuur gebonden. Ze veranderen in de loop van de tijd en variëren van samenleving tot samenleving. Normen vertalen in regels en voorschriften hoe volwassenen en kinderen zich behoren te gedragen. In de kinderopvang hanteren wij regels omtrent de veiligheid en het omgaan met elkaar, met de materialen en de omgeving. De pedagogisch medewerkers heeft hierin een voorbeeldrol. Kinderen leren veel meer van wat zij ons zien doen dan van wat wij hen vertellen te doen.

In deel 2 van dit pedagogisch beleid kun je lezen hoe we deze doelen in de praktijk brengen.

De ontwikkeling van het kind

Welbevinden en betrokkenheid

Welbevinden geeft weer hoe een kind zich voelt. Kinderen die lekker in hun vel zitten, hebben plezier in de dingen die ze ondernemen en in elkaar. Ze genieten. Ze stralen vitaliteit, ontspanning en innerlijke rust uit. Ze stellen zich open en ontvankelijk op, zijn spontaan en durven zichzelf te zijn. Als we deze dingen zien bij een kind, weten we dat het kind lekker in zijn vel zit, dat zijn welbevinden goed is.

Betrokkenheid geeft aan hoe intens een kind bezig is. Kinderen met een hoge mate van betrokkenheid zijn geconcentreerd, van binnenuit gemotiveerd en gedreven bezig met dingen. Ze willen liever niet stoppen met een activiteit.

Welbevinden en betrokkenheid zijn eigenlijk de basisvoorwaarden om te kunnen ontwikkelen. Zit een kind lekker in zijn vel en is het betrokken bij de dingen die het doet, dan wil een kind ontdekken en ontwikkelt het zich. Dit ontwikkelen rangschikken we in verschillende gebieden (ontwikkelgebieden) waarover hieronder meer.

Ontwikkelgebieden³

De ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van 4 tot 13 verloopt snel, er zijn grote verschillen tussen de jongste en oudste kinderen op de bso. De 4-jarige gaat nog maar net naar de basisschool en de buitenschoolse opvang, de 11-jarige maakt al bijna de overstap naar het voortgezet onderwijs en begint soms al te puberen.

De kern van de ontwikkeling van kinderen tussen 4 en 13 jaar is dat zij steeds zelfstandiger (autonomer) worden. De verschillende ontwikkelgebieden die hieronder genoemd worden, zijn niet los van elkaar te zien.

Motorische ontwikkeling

Kinderen worden groter, sterker en behendiger naarmate ze ouder worden. Ook hun evenwichtsgevoel ontwikkelt zich steeds verder. Fysiek kunnen ze daardoor meer, ze hebben volwassenen steeds minder nodig om in hun behoeften te voorzien. Een goede motorische ontwikkeling is een belangrijke voorwaarde voor de sociaal-emotionele ontwikkelen, het samen spelen. Kunnen meedoen met motorische spelletjes zoals klimmen, rennen en balspelen zijn belangrijk in het sociale contact.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

In deze periode krijgen kinderen steeds meer inzicht in zichzelf en in hun relaties met anderen. Als ze ouder worden, brengen ze minder tijd door met hun ouders en meer met andere volwassenen en leeftijdgenoten. Doordat hun wereld groter wordt, ontwikkelen ze zich ook sociaal verder. Ze leren zichzelf steeds beter kennen, ook buiten het eigen gezin. Ze ervaren hoe het er bij anderen thuis toegaat, ze vergelijken zichzelf met anderen, ze leren zich te verplaatsen in gevoelens van anderen, ruzies op te lossen en verschillen te overbruggen. Ze ontwikkelen hun geweten en krijgen inzicht in de waarden en normen van de samenleving waarin ze opgroeien.

Morele ontwikkeling

Dit gaat kort gezegd over het besef van goed en fout, de vorming van het geweten en de zelfregulatie van emoties. In deze leeftijdsperiode maken kinderen een sterke ontwikkeling door in het leren kennen en beoordelen van 'goed' en 'fout', kunnen hun emoties steeds beter zelf reguleren en hun eigen belangen een beetje opzij zetten om een conflict op een vriendschappelijke manier op te lossen.

Taal- en communicatieve ontwikkeling

De mens is een sociaal wezen. Communicatie en interactie zijn hierin cruciaal. Taal aanbieden en feedback geven op wat het kind zegt, blijven heel belangrijk. Het samenspel van een goed taalaanbod, het eigen taalvermogen van het kind en feedback van de omgeving zorgt ervoor dat een kind zijn taal steeds verder ontwikkelt. Uiteindelijk gaan kinderen taal niet meer alleen gebruiken voor het alledaagse leven, maar om de wereld verder te ontdekken en na te denken over allerlei morele kwesties.

³ Bron pedagogisch kader 4-13 jaar

Cognitieve ontwikkeling

Cognitie is het begrijpen, weten en denken. Cognitieve ontwikkeling is dus het proces van leren en bestaat uit waarnemen en verwerken, denken, bewustzijn, aandacht en concentratie, taalbeheersing, verwerken van kennis en het algemene geheugen. De cognitieve ontwikkeling gaat hand in hand met de ontwikkeling van het brein. Kinderen krijgen meer kennis en steeds betere controle over hun aandacht en gedrag. Ze zijn niet meer zo gemakkelijk af te leiden. Ze kunnen beter focussen op de dingen waarmee zij bezig zijn en hun geheugencapaciteit groeit enorm. Hun hersenen worden geschikt om plannen te maken en om na te denken over hun eigen handelingen en de consequenties daarvan. Ook dat betekent dat kinderen naarmate zij opgroeien volwassenen steeds minder nodig hebben om hen te beschermen tegen gevaar of om hun leven te regelen. Kinderen gaan meer openstaan voor anderen, de invloed van andere leeftijdsgenoten wordt groter.

Expressieve en beeldende ontwikkeling

Kunst is altijd en overal, het maakt deel uit van onze wereld: muziek, dans, drama en beeldende kunsten. Het ontwikkelen van creativiteit draagt bij aan de zelfstandigheid en eigenheid van kinderen: ze leren op een andere wijze problemen op te lossen, 'out of the box' te denken.

Virtuele ontwikkeling

Kinderen groeien op in een nieuwe, fascinerende wereld. Het virtuele milieu bestaat uit tv, mobieltjes, computer, tablet, internet, gaming, etc. Dit 'virtuele milieu' is voor kinderen niet een instrument maar een leefwereld, waar ze recht hebben om zich vrijuit te ontplooien. Het gaat dan niet alleen om bescherming, maar ook om genieten en ontdekken. Vrij kun je alleen zijn als je begrensd en beschermd bent, als je begeleid wordt in de stappen die je neemt, als je voorgeschoteld krijgt wat je aankunt.

Kinderen tussen de 4 en de 8 jaar ontwikkelen zich door kennis te vergaren over de wereld. Zij doen dit door te ontdekken, vragen te stellen en eindeloos te observeren. Op basis van deze kennis worden verbanden gelegd. Het internet biedt in deze leeftijdsfase een kans om te zoeken en antwoorden te vinden. Daarmee neemt ook de noodzaak tot media-educatie toe: kennis is overal, maar niet altijd betrouwbaar. Het doen van spelletjes op de computer wordt als activiteit beperkt aangeboden, waarbij kinderen de tijd krijgen om de opgedane indrukken te verwerken.

Kinderen tussen de 8 en de 10 jaar ontwikkelen met name hun cognitieve vaardigheden, maar ook op creatief en motorisch gebied nemen de vaardigheden toe. Spelend leren op de computer is voor kinderen vanzelfsprekend en kan een zinvolle aanvulling zijn op het schoolse leren.

Kinderen tussen de 10 en de 12/13 jaar zijn bezig met de ontwikkeling van hun sociale identiteit: wie ben ik en wie zijn mijn vrienden, waar hoor ik bij? Lichaamelijk bevinden ze zich in een groeispurt en hormonen maken zich klaar voor de pubertijd. De mogelijkheden die sociale media bieden sluiten aan bij deze ontwikkelingsstaken. Ook in deze periode is begeleiding belangrijk om te zorgen dat de morele ontwikkeling van kinderen niet overmatig bepaald wordt door het gebrek aan normen en waarden in het virtuele milieu. Daarnaast is het belangrijk om kinderen te leren over privacy en het gevaar van misbruik van gegevens.

Seksuele ontwikkeling

Vanaf 3 jaar weten kinderen of zij een jongen of een meisje zijn, vanaf ongeveer 6 à 7 jaar komt het besef dat meisjes later vrouwen worden en jongens later mannen. Kleuters gaan heel vanzelfsprekend om met hun eigen lijf en dat van anderen. Ze zijn nieuwsgierig en onderzoekend: nieuwsgierig naar hoe alles in elkaar zit, onderzoekend naar eigen en andermans lichaam. Bij het doktertje spelen bekijken ze elkaars lijf en voelen ze. Ze zijn zich daarbij nog niet bewust van wat volgens de volwassenen wel of niet hoort.

Kinderen tussen 6 en 10 jaar lijken niet zo heel geïnteresseerd in seksualiteit. Dat is echter schijn. Kinderen van deze leeftijd begrijpen al dat volwassenen er iets van vinden en zullen dingen uitproberen buiten het zicht van volwassenen. Anderzijds kunnen ze opmerkingen

maken of moppen vertellen om volwassenen uit te dagen tot een reactie. Ze verkennen de grenzen: hoe ver kun je gaan met praten over seksualiteit? Ze trekken vooral op met kinderen van hun eigen sekse, maar verliefdheid vinden ze interessant. Ook zijn kinderen van deze leeftijd zich sterk bewust van het verschil tussen jongens en meisjes.

Kinderen tussen 10 en 13 jaar krijgen steeds meer belangstelling voor volwassen vormen van seksualiteit, al zijn er enorme individuele verschillen. Meisjes en jongens trekken nog steeds vooral op met kinderen van hun eigen sekse, Vooral de 11- en 12-jarigen zoeken elkaar lichamelijk wel via spel, met duwen, trekken en aan elkaar hangen.

In deel 2 van dit pedagogisch beleid zijn de ontwikkelgebieden verwerkt in randvoorwaarden, middelen en pedagogisch handelen tijdens de dagritmemomenten.

Deel 2 Randvoorwaarden en middelen

Randvoorwaarden om pedagogische doelen te bereiken

De locatie

Voor het bereiken van de 4 pedagogische basisdoelen hebben we een aantal randvoorwaarden en gebruiken we pedagogische middelen die voorzien in de basisbehoefte van kinderen. De randvoorwaarden worden hieronder nader uitgewerkt.

Activiteitengerichte BSO

Kenmerkend voor de Smallsteps bso locaties in de regio Lansingerland en Rotterdam Hillegersberg / -Nesselande is de activiteitengerichte opzet. Dit deel van het pedagogisch beleid is mede tot stand gekomen in de dialoog tussen ouders en beroepskrachten van Zus en Zo op de pedagogische beleidsavonden van september en oktober 2019.

It takes a village to raise a child. Ieder kind is uniek, maar ook verbonden met de wereld om hem heen en de wereld met hen. Met onze activiteitengerichte bso's willen ertoe bijdragen dat kinderen opgroeien tot autonome (jong) volwassenen die hun weg vinden in onze democratische samenleving van de 21ste eeuw, door betrokken te leven, nieuwsgierig te leren en ondernemend te werken.

Ons uitgangspunt is dat kinderen zich ontwikkelen in de relatie tot hun omgeving: (andere) kinderen, volwassenen en de fysieke ruimte. Binnen deze pedagogische driehoek dagen we kinderen uit om zich (verder) te ontwikkelen. Daarbij vinden we het belangrijk dat:

- Kinderen plezier hebben met andere kinderen en van elkaar leren;
- Pedagogisch medewerkers actief samenwerken met ouders, leerkrachten en andere relevante volwassenen;
- De binnen- en buitenomgeving creativiteit en zelfstandigheid stimuleert en uitdaagt tot onderzoeken en experimenteren.

Daar waar we meer dan 30 kinderen op een locatie opvangen, besteden we extra aandacht aan (emotionele) veiligheid. Kinderen weten waar welke pedagogisch medewerker welke activiteit doet en waar ze terecht kunnen met vragen. De kinderen kunnen in alle ruimten spelen. Ze kennen alle pedagogisch medewerkers, maar ook de conciërge, de directeur en de leerkrachten van de scholen waar we zijn gehuisvest. Al onze pedagogisch medewerkers voelen zich verantwoordelijk voor de veiligheid en het welbevinden van alle kinderen op hun bso.

Onze activiteiten, hoewel in eerste instantie gericht op plezier en talentontwikkeling, dragen tegelijkertijd bij aan de ontwikkeling van 21ste-eeuwse vaardigheden. Onze bso-locaties in de regio werken aan de hand van zorgvuldig ontworpen ontwikkelingsgerichte activiteiten. Onder begeleiding van volwassenen spelen en leren kinderen van elkaar in een uitdagende binnen- en/of buitenruimte.

Workshops

Iedere periode (tussen twee vakanties) bieden we een workshopprogramma aan. Elke workshop bestaat uit een opbouwende serie van 8 sessies. De eerste sessie is altijd op proef. Dit helpt kinderen om te bepalen of de workshop aansluit bij wat ze ervan verwachten. Workshops vinden plaats in daarvoor geschikte ruimtes op of nabij de BSO-locaties.

Externe activiteiten (specials)

Behalve workshops bieden we iedere periode tussen 2 vakanties een locatie overstijgende activiteit aan: de special. Een special is een workshop die alleen op specifiek daarvoor uitgeruste externe locaties kunnen worden uitgevoerd en valt daarom onder het uitstapjesprotocol. Voorbeelden zijn tennis, outdoor bootcamp, schaatsen, skiën en snowboarden. Specials worden centraal georganiseerd en begeleid door een vast team

van activiteitenplanners, ondersteund door pedagogisch medewerkers van de locaties van de deelnemende kinderen. Voor de specials geldt een gereduceerde eigen bijdrage.

Vakantieprogramma

In de schoolvakanties organiseren we verschillende themagerichte workshops en uitstapjes voor kinderen van 5 jaar en ouder. Ouders en kinderen worden altijd ruim van tevoren over het programma geïnformeerd.

Vervoer

De veiligste manier van vervoer is lopen. We proberen dan ook zoveel mogelijk om het vervoer van kinderen op deze manier te organiseren. Daar waar de afstand te groot is, maken we gebruik van een bso-busje of een taxi. Tijdens de intake informeren we ouders over de manier waarop we de kinderen naar/van school of een activiteitenlocatie brengen /halen. In geval van incidenteel vervoer, bijvoorbeeld bij een vakantieuitstapje, informeren we ouders ook tussentijds via o.a. het vakantieprogramma. Vervoer van en naar locaties bij uitstapjes en specials gaat niet altijd rechtstreeks. Soms worden er tussenstops gemaakt, voordat we aankomen bij de laatste bestemming. In ons protocol "Vervoeren doe je Zo" staan alle belangrijke tips en tools rondom het vervoeren van kinderen beschreven. We bespreken de vervoersregels vooraf met de kinderen en betrekken ook de ouders daarbij. Zo weet iedereen wat er van elkaar verwacht wordt.

BSO Big time

Wanneer kinderen naar groep 5 gaan, zijn de meesten toe aan nieuwe uitdagingen. Ze zijn zelfstandiger en zelfredzamer en willen dat ook terugzien op hun bso. Voor deze kinderen is er de bso Big time. Big time kinderen worden niet meer opgevangen, maar *kiezen* voor een plezierige en uitdagende invulling van hun vrije tijd. Zij geven zelf invulling aan hun eigen ontwikkeling, passend bij de leeftijdsfase die ze doormaken. Hierdoor krijgt de opvang voor deze leeftijdsgroep een nieuwe impuls.

Big time locaties

Waar we met jongere bso-kinderen gebruik maken van ruimtes in en nabij de basisschool, zijn de Big timelocaties vooral gevestigd in middelbare scholen. Vandaaruit maken kinderen hun wereld stapsgewijs steeds groter. Zo krijgen Big timers toegang tot faciliteiten die qua oppervlakte, inrichting en gebruiksmogelijkheden aansluiten bij hun leeftijd en interesses (sporthallen, theatterruimtes, leerkeukens, ICT-lokalen en muzieklokalen).

Big time vervoer

Waar mogelijk overbruggen we de afstand door met de kinderen te fietsen. Dat is een bewuste keuze. Tot 16 jaar is de fiets namelijk het enige vervoermiddel dat kinderen, behalve lopen, tot hun beschikking hebben. We vinden het dan ook belangrijk dat kinderen leren om zich veilig en verantwoord op de fiets in het verkeer te bewegen. Het fietsen met kinderen wordt zorgvuldig voorbereid (fiets- en verkeersles, begeleiding onderweg). Zo zijn onze Big timers goed voorbereid wanneer ze de overstap maken naar de middelbare school.

BSO Move it is een BSO locatie in Rotterdam Nesseland die kinderen opvangt van groep 1 tot en met groep 8. Wij zijn gevestigd in zowel het schoolgebouw van het Tangram als in het clubhuis van OMHC, de lokale hockeyvereniging. Wij zijn één van de grotere BSO locaties van Zus en zo Smallsteps en vangen dagelijks zo'n 150 kinderen op. Doordat wij zo'n grote locatie zijn vangen wij de kinderen per bouw op. Onderbouw bestaat uit 2 stamgroepen, middenbouw heeft 2 stamgroepen en de bovenbouw (BT) heeft 4 stamgroepen.

De onderbouw, groep geel en oranje, vangen de kinderen op in de kleuterhal van het Tangram. Dit is voor de meeste kleuters een vertrouwde omgeving omdat zij met school gebruik maken van de zelfde ruimte. Het is een gezellig halletje waarin verschillende speelleerplakken zijn gecreëerd waar zowel school als wij gebruik van maken.

De middenbouw wordt beneden bij de hockey opgevangen. Wekelijks bouwen we 2 kleedkamers om tot gezellige BSO lokalen. Wij zetten plantjes neer, en hebben een gezellig lees/chillhoekje met kussens en kleden waar kinderen zich even terug kunnen trekken of bij kunnen komen van een intensieve dag op school.

De bovenbouw (Big Time) vangen wij op in het clubhuis van OMHC. Deze ruimte bouwen wij dagelijks op en af om zo een beetje meer huiselijkheid te creëren voor de kinderen. Wij zetten plantjes neer, leggen kussens op de banken. En maken verschillende activiteiten tafels door specifiek materiaal aan te bieden. Zo hebben we op het podium een leeshoek, hier staat een krat met tijdschriften en boekjes en kunnen de kinderen zich even terugtrekken aan het eind van de dag. Op tafels zetten we verschillende spellen neer die zullen worden begeleid door een van de Pm'ers.

Doordat wij een samenwerking hebben met de hockey kunnen wij tijdens de buitenspeel- en workshopmomenten gebruik maken van de hockeyvelden en hebben wij dus een gigantische buitenruimte tot onze beschikking. Dit nodigt uit tot leuke sport en spelactiviteiten tijdens het buiten spelen en extra uitdaging tijdens de (sportieve)workshops. Ook hebben wij 2 grote sportzalen tot onze beschikking. Deze gebruiken wij voor de sportworkshops. Bij slecht weer verplaatsen wij het buitenspeelmoment dan ook naar de gymzalen.

Na een hele schooldag vinden we het belangrijk een huiselijk moment te bieden, waarop het kind de belevenissen van de dag kwijt kan. We maken hier een fijne plek voor in de ruimte en bieden in de basisgroep en/of in de activiteitengroep iets te eten/drinken en fruit/groente aan. De kinderen krijgen de mogelijkheid om over de dag te vertellen aan de beroepskracht en aan de andere kinderen.

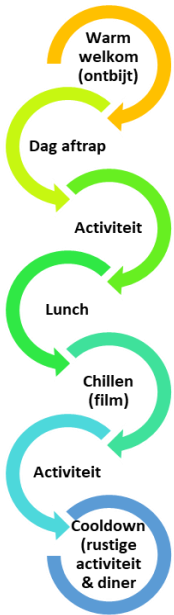
Bij de tussenschoolse opvang is er tijdens de lunch de ruimte om onder begeleiding van een beroepskracht te kletsen en te spelen. Kinderen krijgen de mogelijkheid zich sociaal te ontwikkelen.

Tijdens de naschoolse opvang wordt er in de basisgroep gegeten en gedronken. Er wordt gezamenlijk buiten gespeeld en kinderen kiezen uit een activiteit uit 1 van de vier gebieden uit de activiteitenmatrix. In deze activiteitengroep wordt tijdens de activiteit gezond gesnackt in buffetvorm.

Wanneer de kinderen een externe workshop, lessen of trainingen volgen, kan het dagritme afwijken.

Als kinderen deelnemen aan een externe activiteit of Special, bijvoorbeeld 'zwemles' of 'skiles' dan eten en drinken kinderen meestal gezamenlijk op de externe locatie en niet in hun basisgroep. Wij spreken dan van een activiteitengroep. De dagplanning van een externe activiteit wordt van te voren aangegeven via nieuwsbrieven.

De opvang gaat open. Ieder kind krijgt een warm welkom en zij kunnen direct gaan spelen met elkaar en de pedagogisch medewerkers. Er is een mogelijkheid om te ontbijten van 07:30 tot 08:00 uur.

De kinderen zijn ingedeeld in hun activiteitengroep. Tijdens het eet- en drinkmoment wordt het dagprogramma besproken. Nieuwe kinderen kunnen met elkaar kennismaken.

De activiteiten gaan van start. Het gevarieerde aanbod maakt dat kinderen uitkijken naar de dagopvang. Het eten en drinken wordt verzorgd volgens de richtlijnen van het voedingsbeleid.

Na de lunch is het tijd om te chillen. We gaan uitrusten en ontspannen door naar een film te kijken, liggend op banken en loungekussens. Kinderen mogen ook buiten spelen of in stilte een boek gaan lezen, puzzelen of tekenen.

Na de lunch en het chillen zijn we weer helemaal toe aan een leuke activiteit. Als we toe zijn aan iets te drinken of eten, nemen we even een pauze.

Na zo'n intensieve en spannende dag sluiten we af met rustig spel, zoals voorlezen, een gezelschapsspel of buiten spelen. In buffetvorm staat iets te eten en drinken voor ons klaar.

Wanneer de kinderen een externe activiteit of workshop hebben, dienen de kinderen voor 08:30 uur op locatie te zijn. De dagplanning van een externe activiteit wordt van tevoren aangegeven via nieuwsbrieven.

Basisgroepen en pedagogisch medewerkers

Op de bso worden de kinderen opgevangen in een basisgroep. Een basisgroep is een vaste groep waarin de kinderen van de buitenschoolse opvang zijn ingedeeld, maar is niet gekoppeld aan een fysieke ruimte. Meerdere basisgroepen kunnen zodoende samen in een grote ruimte vertoeven. Voor kinderen en ouders is inzichtelijk van welke ruimte(s) de basisgroep gebruik maakt.

Elke basisgroep kent een team van vaste pedagogisch medewerkers. Het streven is een vast team van maximaal vier medewerkers. Deze vaste medewerkers zijn het aanspreekpunt voor ouders. Er wordt gestreefd naar goed personeelsbeleid zodat een vaste pedagogisch medewerker bij o.a. langdurige ziekte of verlof structureel vervangen wordt. De leeftijdsopbouw van de basisgroepen kan verschillen.

Wij werken met een team van 13 pedagogisch medewerkers en een vaste invalpool. De indeling van onze groepen is als volgt:

groepen	Dagen	leeftijd	Max. kind aantal	Aantal PM-ers
Geel	Ma, di, do, vrij	4-6	20	2
Oranje	Ma, di, do	4-6	20	2
Blauw	Ma, di, do, vrij	6-8	20	2
Roze	Ma, di, do	6-8	20	2
Zwart	Ma, di, do	8-13	24	2
Goud	Ma, di, do, vrij	8-13	24	2
Zilver	Di, do	8-13	24	2
Brons	Ma, di, do	8-13	24	2

In de schoolvakanties voegen wij groepen samen. Geel en oranje worden samengevoegd wanneer het kind aantal het toelaat. Zij worden dan tezamen opgevangen in de kleuterhal van het Tangram.

Groep Roze wordt samengevoegd met blauw.

Bij de Big time verschilt het en hangt het af van de kindaantallen welke groepen er samenvoegen.

In de schoolvakanties worden de kinderen van groep blauw opgevangen in de aula in het Tangram.

Ook voegen de groepen brons, zilver, zwart en goud samen in de schoolvakanties wanneer de kindaantallen dit toelaten. Zij worden gezamenlijk opgevangen in het clubhuis van OMHC.

Verlaten van de basisgroep

In de volgende situaties kunnen kinderen de basisgroep verlaten:

Opendeurenactiviteiten

Als de bso meerdere ruimtes heeft, kan er gebruik gemaakt worden van het opendeurenbeleid. De kinderen maken dan gebruik van de verschillende ruimtes, verlaten hun basisgroep en gaan soms meteen uit school naar een activiteit buiten de eigen basisgroep. Tijdens opendeuren-activiteiten kan de beroepskracht-kind-ratio (BKR) tijdelijk worden losgelaten, echter de BKR is op basisgroepniveau bepaald.

Workshops

Elke dag nemen kinderen deel aan gezamenlijke activiteiten, wij noemen dat workshops. Dit zijn activiteiten die passen en aansluiten bij hun leeftijd, hun interesses en behoeften. Deze activiteiten vinden plaats in het atelier, de groepsruimten, gymzaal, sportvelden en de hal. Kinderen kunnen zelf kiezen welke activiteit ze willen doen. Zij kiezen per periode voor een workshop. Wanneer deze workshop niet is wat zij er van verwachten kunnen zij na de eerste week nog switchen. Kinderen die het moeilijk vinden om een keuze te maken, begeleiden wij hierin.

Doordat wij dagelijks veel kinderen opvangen vullen wij de workshops tot maximaal 20, bij Big Time tot 24, kinderen. Zo kunnen wij de zorg en aandacht tussen de kinderen goed blijven verdelen en de emotionele veiligheid kunnen blijven waarborgen. Dit kan bij sommige activiteiten afwijken, maar wegen wij vooraf altijd zorgvuldig af.

De kinderen weten in welke ruimte welke pedagogisch medewerker een activiteit doet, kinderen kunnen altijd naar de eigen pedagogisch medewerker gaan met vragen. Alle pedagogisch medewerkers houden de kinderen in de gaten en kijken of zij zich prettig voelen of extra begeleiding nodig hebben. Mocht er iets zijn dat een kind liever met de eigen pedagogisch medewerker bespreekt of in de buurt van de eigen pedagogisch medewerker wil blijven, kan dat altijd.

Samenvoegen van de groepen

Het samenvoegen van groepen biedt voordelen t.o.v. het werken met groepen met minder kinderen. Er zijn meer speelmogelijkheden voor kinderen en als door het samenvoegen twee pedagogisch medewerkers op de groep werken draagt het bij aan transparantie en veiligheid. Tijdens vakanties of op dagen dat er structureel minder kinderen zijn, kunnen groepen worden samengevoegd. Indien de maximale groeps grootte het toelaat, kunnen volledig aanwezige basisgroepen structureel worden samengevoegd tot één groep waarbij in principe één vaste pedagogisch medewerker aanwezig is. In de tabel van de leeftijdsopbouw van de groepen (zie hiervoor tabel onderaan) is te zien welke groepen dit geldt en van welke ruimte er gebruik wordt gemaakt dit staat op het informatiebord bij de deur van de groep of wordt gecommuniceerd naar ouders via Konnect.

Basis groep:	Voegt samen met:
Oranje	Geel
Roze	Blauw
zilver	Goud
Brons	Zwart

Aan het begin en het einde van de dag

Ook aan einde van de dag kunnen groepen samengevoegd worden. Tijdens vakantieopvang kunnen groepen aan het begin en het einde van de dag worden samengevoegd.

Kinderen van groep geel en oranje worden tussen 17.30 en 18.30 opgevangen in de ruimte van groep geel. Hier worden de kinderen opgehaald door hun ouder/verzorger.

Alle Big time kinderen komen tussen 17.00 en 17.30 terug in het clubhuis van OMHC en blijven hier tot de BSO sluit of zij opgehaald zijn.

Wanneer deze gebruiken incidenteel afwijken, denk aan in de vakantie, worden ouders hiervan in kennis gesteld via de Konnect ouder app.

Opvang tijdens studie- en schoolsluitingsdagen

Tijdens studie en schoolsluitingsdagen kan het zijn, afhankelijk van de grootte van de groep, dat wij basisgroepen samenvoegen.

Wij waarborgen de emotionele veiligheid van de kinderen door er voor te zorgen dat er zoveel mogelijk vaste gezichten op de groepen aanwezig zijn.

Verder werken wij ook in de vakantie met een dagritme. We proberen ons zoveel mogelijk aan dit ritme te houden.

Wenselijk is dat alle kinderen voor 9 uur inpandig zijn. Is het zo dat ouders hun kind later willen brengen dan kunnen ouders dit via Konnect of telefonisch aan ons doorgeven.

Dagelijks wordt minimaal 1 sportieve en 1 creatieve activiteit aangeboden waaraan de kinderen kunnen deelnemen. Buiten deze activiteiten om worden er ook workshops aangeboden waar kinderen voor kunnen worden ingeschreven. Zoals eerder beschreven ontvangen ouders hier ruim voor het begin van de vakantie bericht over.

Op sommige studiedagen zijn er weinig kinderen en kan het voorkomen dat we met alle kinderen samenvoegen tot 1 of 2 basisgroepen. Hierover worden ouders en kinderen van tevoren ingelicht zodat ze weten in welke groep en ruimte ze worden opgevangen.

Beroepskracht-kind-ratio (BKR)

Om te bepalen of er voldoende beroepskrachten worden ingezet op het feitelijk aantal aanwezige kinderen, wordt gebruik gemaakt van 1ratio.nl. Dit rekenmiddel is ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van SZW.

Voertaal

Op Smallsteps Move-it is de voertaal Nederlands.

Incidenteel en structureel afnemen van extra dagdelen

Het is mogelijk om structureel en incidenteel een extra dag(deel) af te nemen. De voorkeur gaat uit naar extra opvang binnen de eigen groep, omdat het gevoel van veiligheid en geborgenheid voor het kind voor ons voorop staat. Indien er geen plaats is op de eigen groep, is opvang op een andere groep mogelijk. Ouders dienen hiervoor wel vooraf schriftelijke toestemming te verlenen.

Achterwachtregeling

Volgens de wet- en regelgeving mag er gewerkt worden met een achterwacht in de situatie dat er slechts één pedagogisch medewerker aanwezig is op de locatie en de beroepskracht-kindratio niet wordt overschreden. Op welke manier de achterwacht geregeld is op de locatie, is opgenomen in de werkafspraken veiligheid van de locatie. Deze zijn op te vragen bij de locatiemanager.

Half uurs-regeling, 3-uursregeling tijdens schoolvakanties en andere vrije dagen

Tijdens schoolweken kunnen er ten hoogste een half uur per dag minder beroepskrachten ingezet worden dan volgens de beroepskracht-kindratio vereist is. Minstens de helft van het aantal vereiste beroepskrachten wordt ingezet wanneer er tijdelijk wordt afgeweken van de beroepskracht-kindratio. In het rooster registreren we de werktijden van de pedagogisch medewerkers, dit rooster is inzichtelijk op de locatie.

Als de opvang de hele dag bestaat (bijvoorbeeld tijdens vakantieopvang), dan geldt de 3-uursregeling. Er kunnen dan ten hoogste drie uur per dag minder beroepskrachten ingezet worden dan volgens de beroepskracht-kindratio vereist is. Minstens de helft van het aantal vereiste beroepskrachten wordt ingezet wanneer er tijdelijk wordt afgeweken van de beroepskracht-kindratio. In het rooster registreren we de werk- en pauzetijden, dit rooster is inzichtelijk op de locatie.

	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag
Ochtend	8.00-8.30	8.00-8.30	-	8.00-8.30	8.00-8.30
Middag	12.30-14.30	12.30-14.30	-	12.30-14.30	12.30-14.30
Avond	17.30-18.00	17.30-18.00	-	17.30-18.00	17.30-18.00

Transparantie

In de kinderopvang is het vier-ogenprincipe verplicht, in de bso niet. Wij hechten echter ook op de bso veel waarde aan transparantie en (emotionele) veiligheid. In onze werkafspraken veiligheid van de locatie hebben we afspraken hierover vastgelegd.

Grootte en inrichting van de binnen- en buitenruimtes

Voor de buitenschoolse opvang is tenminste 3,5 vierkante meter bruto oppervlakte per kind voor spelactiviteiten ingericht. Er is tenminste 3 vierkante meter bruto buitenspeelruimte beschikbaar per kind, deze ruimte is toegankelijk voor de kinderen en vast beschikbaar. Als de buitenruimte niet direct aan de buitenschoolse opvang grenst, ligt deze wel in de nabijheid en is veilig te bereiken.

Wennen van kinderen

In onderdeel 2.3 van het pedagogisch beleid beschrijven we hoe we pedagogisch handelen als kinderen komen wennen op de bso. Hier gaat het om de wettelijke bepalingen rondom wennen. Een kind dat nieuw komt op de bso mag altijd eerst wennen. Dit mag voorafgaand aan de officiële plaatsingsdatum twee keer een dagdeel. Hiervoor dient te allen tijde de door de ouders ondertekende plaatsingsovereenkomst door de organisatie te zijn ontvangen. Na de plaatsingsdatum kan het nog één of twee keer. De beroepskracht-kindratio en de maximale groepsgrootte wordt bij het wennen gehanteerd. In overleg tussen ouders en de pedagogisch medewerker worden de wendata afgesproken, schriftelijk vastgelegd en ondertekend. Er kunnen maximaal twee kinderen tegelijk op een groep wennen.

Wennen bij doorstroming naar een andere groep

Wennen omdat het kind naar een andere groep gaat, gaat in samenspraak met de ouder(s) en de pedagogisch medewerkers. Het aantal keer is afhankelijk van het kind. Het is belangrijk dat het kind een keer op de groep gaat spelen. Wij willen graag dat een kind minimaal 3 keer gaat wennen op de andere groep. In de periode na de meivakantie gaan de oudste kleuters wennen bij de middenbouw. Zij nemen dan enkel deel aan de workshops op die bouw. Er gaat altijd een vast gezicht met hen mee. Dit doen wij tot de zomervakantie.

Middelen om pedagogische doelen te bereiken

Dagelijks wordt op alle momenten van de dag en tijdens alle activiteiten gewerkt aan de 4 basisdoelen uit de wet. Binnen de bso beschikken wij over een aantal middelen die ingezet kunnen worden om deze doelen te bereiken. Het NJI⁴ beschrijft in het boekje 'pedagogische kwaliteit op orde' een aantal middelen die wij hieronder zullen beschrijven. Omdat wij het observeren van kinderen en het contact met ouders zien als belangrijke middelen bij het werken aan de doelen, hebben wij deze aan de door het NJI genoemde middelen toegevoegd.

Interactie tussen pedagogisch medewerker en kind

De pedagogisch medewerker vormt in onze ogen de basis voor de pedagogische kwaliteit. Een goede interactie met kinderen en met collega's is van essentieel belang voor het welbevinden van kinderen, de belangrijkste voorwaarde voor ontwikkeling op alle gebieden. Een pedagogisch medewerker communiceert de hele dag en zal zich dus bewust moeten zijn van de invloed van haar manier van communiceren op de kinderen en op haar collega's. Wij zien het werk van de pedagogisch medewerker als dat van een concertviolinist. Hoewel hij is opgeleid en kan spelen zal hij dagelijks zijn viool moeten stemmen, zijn toonladders moeten oefenen en met collega-musici moeten afstemmen. Ook onze pedagogisch medewerkers zijn opgeleid en kunnen kinderen begeleiden, maar ook zij moeten dagelijks reflecteren op hun handelen en afstemmen met collega's. De vaardigheden waarover onze pedagogisch medewerkers beschikken om dit werk te volbrengen, staan hieronder uitgewerkt.

Emotionele ondersteuning bieden

De pedagogisch medewerker toont een warme belangstelling voor de kinderen en geeft hen emotionele steun wanneer zij die nodig hebben. Zij reageert over het algemeen tijdig en adequaat, zowel verbaal als non-verbaal, op de signalen van de kinderen en fungeert daardoor als veilige haven. Als zij niet onmiddellijk op een signaal kan reageren, laat zij in elk geval merken dat zij het heeft opgemerkt en zorgt ervoor dat er tijdig een meer volledige reactie volgt. De pedagogisch medewerker heeft geregeld oogcontact met kinderen, er wordt geknuffeld en samen gelachen.

Respect voor de autonomie

De pedagogisch medewerker erkent en waardeert alle kinderen als individuen met hun eigen ideeën en perspectieven. Zij laat dit expliciet merken door de kinderen ruimte en tijd te geven om zoveel mogelijk zelf te doen en zelf keuzes te maken. Zij verwoordt het perspectief van kinderen en spreekt waardering uit voor hun ideeën. Zij staat toe dat de kinderen onderhandelen over dingen die zij willen. Respectvol omgaan met kinderen uit zich ook in vragen om medewerking van kinderen in plaats van hen te commanderen.

Leiding geven en structuur bieden

De pedagogisch medewerker structureert situaties, activiteiten en taken voor de kinderen zodanig dat zij ze kunnen overzien en met succes kunnen voltooien. Zij geeft tijdig aan wat zij van kinderen verwacht; wat waar en wanneer mag. Zij herinnert kinderen vriendelijk aan de regels als zij die overtreden. Zij stelt voldoende grenzen en doet dat ook tijdig zodat kinderen niet het gevoel krijgen dat zij voortdurend in overtreding zijn. Bij het corrigeren van kinderen biedt zij afleiding en alternatieven en geeft complimentjes voor successen. Zij is zich bewust van het feit dat kinderen van straf een naar gevoel krijgen en niet leren wat er van hen verwacht wordt. Daarom is zij meer gericht op het belonen van gewenst gedrag dan op het corrigeren van ongewenst gedrag. M.a.w. de pedagogisch medewerker geeft effectief en positief leiding aan kinderen.

---

⁴ Nederlands Jeugd Instituut

Informatie en uitleg geven

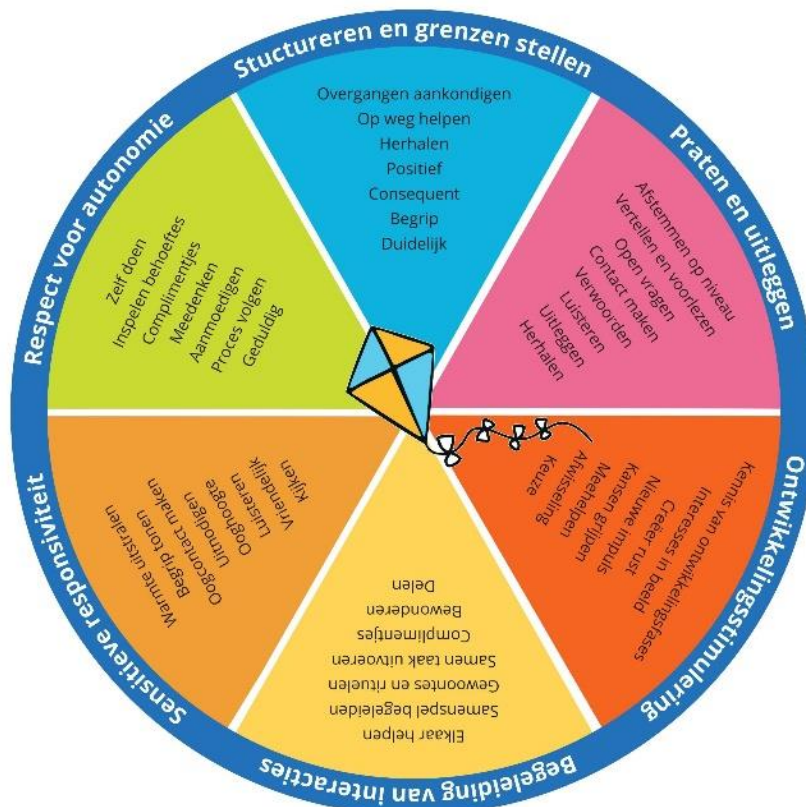
De pedagogisch medewerker begeleidt op een vanzelfsprekende manier haar interacties met de kinderen met taal. Zij legt steeds uit wat er gaat gebeuren en wat zij doet, luistert naar en reageert op vragen van kinderen en verwoordt hun intenties en gevoelens als zij dat zelf (nog) onvoldoende kunnen. Zij praat niet alleen veel met kinderen, maar stemt wat ze zegt ook af op de interesse en het begripsniveau van de kinderen. Zij praat vooral *met* en niet *tegen* kinderen, de interacties hebben het karakter van een dialoog, waarbij de pedagogisch medewerker een adequate balans hanteert tussen luisteren en praten. De pedagogisch medewerker gebruikt haar interacties met kinderen niet alleen om te communiceren, maar stimuleert ook het taalgebruik en taalbegrip van de kinderen. Zij moedigt hen aan om hun gedachten en gevoelens te verwoorden en biedt door haar goed afgestemde taalaanbod de kinderen de kans hun taalvaardigheid verder te ontwikkelen.

Interacties tussen kinderen begeleiden

De pedagogisch medewerker reageert positief op positieve interacties tussen kinderen die zich spontaan voordoen. Daarnaast bevordert zij zelf *actief* positieve interacties tussen kinderen door een situatie te creëren die de kans op positieve interacties vergroot ofwel door kinderen actief op elkaar te richten en hen aan te moedigen tot positieve interacties wanneer zich daar een geschikte gelegenheid voordoet. Daarnaast begeleidt de pedagogisch medewerker kinderen bij het aangaan en oplossen van conflicten. Zij zal daarbij zoveel mogelijk als bemiddelaar optreden en kinderen de gelegenheid geven hun zienswijze te uiten en met elkaar oplossingen te bedenken.

Ontwikkeling stimuleren

De pedagogisch medewerker biedt extra stimulering van de persoonlijke competenties van de kinderen. Zij doet dit door de aandacht van kinderen op bepaalde dingen te richten, door nieuwe activiteiten of nieuw spelmateriaal aan te bieden of ze te wijzen op nieuwe mogelijkheden van het spelmateriaal. De pedagogisch medewerker stemt die stimulering goed af op de aandacht, het ontwikkelingsniveau en de toestand van de kinderen, waardoor zij de interesse van de kinderen prikkelt terwijl ze over-stimulering voorkomt.

De groep

In tegenstelling tot thuis bevinden kinderen zich op de bso in een groep. Deze groep wordt door onze pedagogisch medewerkers ingezet als middel om kinderen een veilige en uitdagende omgeving te bieden. Door middel van een vast dagritme, groepsregels, rituelen, vieringen, afspraken en 'een eigen plekje' (bijvoorbeeld in de vorm van een mandje/laatje met eigen spulletjes) en foto's wordt binnen de groep gewerkt aan de emotionele veiligheid van kinderen en aan de saamhorigheid. Samen activiteiten doen en feestjes vieren draagt bij aan het gevoel bij elkaar te horen. Zo delen we met elkaar belevenissen, gedachten, wensen en emoties.

Een vast dagritme, waarin activiteiten met de hele groep worden afgewisseld met spelen in kleine groepjes, helpt de middag voorspelbaar te maken voor kinderen.

Overgangsmomenten zijn voor kinderen vaak onduidelijk en onvoorspelbaar. Daarom begeleiden we die met woorden en rituelen. Daarnaast biedt de groep kinderen de mogelijkheid om verschillende rollen te spelen en uit te proberen: waar blink ik in uit? Waar ben ik bijzonder in en waarin lijk ik juist op anderen? Ben ik de oudste of de jongste? Wat durf ik en wat durven anderen? Wie leidt en wie volgt? Waar liggen mijn talenten? Ook voor het oefenen met sociale vaardigheden is de groep een uitstekende omgeving. Spelenderwijs wordt geoefend met 'om de beurt', 'samen delen' en 'helpen en geholpen worden'.

In een groep vinden ook negatieve interacties plaats: verschillen van mening, conflicten en ruzies horen erbij. De groep vormt een mini-samenleving, waarbinnen kinderen leren omgaan met en gebruik maken van verschillen tussen mensen en vormt een oefenplaats voor democratisch burgerschap. Op de buitenschoolse opvang wordt daarom actief gewerkt met verschillende vormen van kinderparticipatie.

Ook bij het begeleiden van de groep spelen de interactievaardigheden een rol. De pedagogisch medewerker gebruikt de interactievaardigheden zowel naar individuele kinderen ('Ik zie dat je verdrietig bent, klopt dat?') als naar de hele groep ('Ik zie dat jullie heel veel zin hebben om naar buiten te gaan!').

Inrichting en materialen

De groepsruimtes worden zodanig ingericht dat sfeer en uitstraling passen bij onze visie en bij de leeftijd van de kinderen. De indeling in activiteitenplekken is overzichtelijk en de verschillende activiteitenplekken zijn compleet ingericht en voor kinderen duidelijk herkenbaar. Dit draagt bij aan de emotionele veiligheid en de autonomie van kinderen: kinderen weten wat ze waar kunnen vinden en kunnen ook zelfstandig materialen pakken en gebruiken. Hoeken voor druk en rustig spel zijn van elkaar gescheiden zodat kinderen elkaar niet hoeven storen in hun spel. Er zijn plekken om alleen of juist samen te spelen in kleine of grotere groepen. De indeling en inrichting van de ruimtes wordt aangepast als de samenstelling van de groep of het pedagogische handelen daarom vragen. Op deze manier werkt de ruimte altijd ondersteunend aan het pedagogisch handelen.

Ook bij de inrichting van de buitenruimtes wordt rekening gehouden met de leeftijden en ontwikkelingsbehoefte van de kinderen die er gebruik van maken. Er wordt altijd gezorgd voor gelegenheid tot grof motorisch- en sensorisch spel. De buitenruimte wordt zoveel als mogelijk uitdagend ingericht met mogelijkheden om te exploreren en te creëren. Ook buiten zijn er plekken om individueel en samen, rustig en druk te spelen.

De op de groep aanwezige materialen zijn gevarieerd en dragen bij aan de verschillende ontwikkelgebieden zoals creativiteit, techniek, sport en beweging, toneel en muziek, natuurbeleving en milieu, lezen en media en koken. Er wordt gezorgd voor materialen die passen bij de leeftijd en uitnodigen tot exploreren en creëren. Sommige materialen lenen zich om alleen mee te spelen, andere nodigen juist uit tot samenspel. Kinderen worden betrokken bij de zorg voor materialen en leren zo spelenderwijs zorg te dragen voor hun omgeving. Schoonmaken en opruimen is leuk als je het samen doet!

Activiteitenaanbod

Bij het aanbieden van activiteiten houden we rekening met een evenwichtige verdeling tussen vrij spel en georganiseerde activiteiten, begeleid en onbegeleid spel. Tijdens vrij spelmomenten krijgen kinderen de ruimte om hun eigen spel en spelgenootjes te kiezen, waarbij de pedagogisch medewerker betrokkenheid toont bij het spel en mogelijkheden aangrijpt om het spel te verdiepen of uit te breiden.

Zowel in vakanties als tijdens schoolweken worden ontwikkelingsgerichte activiteiten aangeboden, waarbij kinderen een vrije keuze hebben of ze daaraan willen deelnemen. Deze activiteiten worden begeleid door een pedagogisch medewerker of een daarvoor ingehuurde docent. Georganiseerde activiteiten zullen naast plezier ook vaak talentontwikkeling tot doel hebben. Daarnaast worden dagelijkse activiteiten als tafel dekken en opruimen gebruikt om kinderen vaardigheden aan te leren en waarden en normen over te brengen. Zowel bij vrij spel als bij georganiseerde activiteiten wordt rekening gehouden met het beleid voor veiligheid, sociale competentie, persoonlijke competentie en/of overdracht van normen en waarden.

Activiteitengebieden

De Smallsteps BSO-locaties in Lansingerland en Rotterdam Hillegersberg /-Nesselande onderscheiden zich door een groot, gevarieerd en leeftijdsgericht activiteitenaanbod. Een goede afwisseling tussen inspanning en ontspanning staat daarin centraal. Speelmateriaal, activiteiten en thema's sluiten aan bij de interesses, belevingswereld en het niveau van de kinderen. De beroepskrachten houden rekening met de mogelijkheden van een groepsactiviteit, samenspel of met kinderen die zelfstandig iets willen doen. Kinderen worden positief gestimuleerd om mee te doen met de activiteiten en er hun eigen invulling aan te geven. Er wordt minimaal 1 activiteit per dagdeel aangeboden.

De basis van onze activiteitengerichte bso wordt gevormd door de activiteitenmatrix. De in deel 1 beschreven ontwikkelgebieden zijn verwerkt in vier praktische talentgebieden. Door het activiteitenaanbod evenredig over de vier talentgebieden te verspreiden, worden zowel de pedagogische ontwikkelgebieden als de ontwikkeling van 21ste eeuwse vaardigheden aangesproken. Deze vaardigheden bereiden de kinderen uiteindelijk voor op betrokken, nieuwsgierig en ondernemend (democratisch) burgerschap.

De basis van onze activiteitengerichte opvang is de **activiteitenmatrix**.

De zeven ontwikkelgebieden zijn verwerkt in vier praktische talentdomeinen.

Door het activiteitenaanbod evenredig over talentdomeinen te verspreiden, verbinden we de pedagogische ontwikkelgebieden met de ontwikkeling van 21ste eeuwse vaardigheden

Voorbeelden van onze bso activiteiten zijn:

Talentgebied	(dominant) Ontwikkelgebied	Activiteit	21 ^{ste} eeuwse vaardigheid
Sport & bewegen	Motoriek Normen en waarden Taal- /communicatie Sociaal-emotionele ontwikkeling	teamspel (voetbal, hockey) conditietraining en vechtsporten outdoor longboard, speurtocht) dans (salsa, streetdance) weerbaarheidstraining	samenwerken, communiceren zelfregulering, probleem oplossen, creatief denken
Kunst & expressie	Expressie / beelden Virtuele ontwikkeling (fijne) Motoriek Sociaal-emotionele ontwikkeling	beeldend (schilderen, knutselen, moderne media) drama (theater, rollenspel kleinkunst) muziek (zang, drumball, samenspel)	creatief en kritisch denken, ICT- vaardigheden, communiceren, samenwerken
Cultuur & amusement	Taal/communicatie Normen en waarden Cognitie Seksualiteit	taal ((voor)lezen, verhalen vertellen, filosoferen) smaak (koken, bakken, proeven) social media (do's & don'ts) mode, lijf en verzorging (nailart, ontwerpen),	creatief en kritisch denken, informatievaardigheid, communiceren, mediawijsheid, zelfregulering
Natuur & techniek	Cognitie Virtuele ontwikkeling	back stage (licht, geluid, decor) breinbrekers (puzzelen, denksport) constructie (website/mini-robot/ huten bouwen)experimenten (survival, proefjes) natuurbeleving (kinderboerderij, moestuin)	informatievaardigheid, probleemoplossend vermogen, creatief denken

De mentor en het observeren van kinderen

De pedagogisch medewerker observeert kinderen zowel individueel als in groepsverband om hen beter te leren begrijpen, adequaat op hun behoeftes, mogelijkheden en beperkingen in te kunnen spelen en activiteiten te kiezen die hierbij aansluiten. Daarbij worden het welbevinden en de ontwikkeling van het individuele kind én het groepsfunctioneren gevolgd.

Elk kind heeft bij de start op de bso een mentor toegewezen gekregen. Dit is een vaste pedagogisch medewerker en ouders en het kind weten wie dit is, weten wie hun aanspreekpunt is. De mentor volgt de ontwikkeling van het kind a.d.h.v. ontwikkellijsten die tenminste 1x per jaar worden ingevuld. Jaarlijks vindt er een gesprek plaats tussen de medewerker, het kind en de ouders over de ontwikkeling van het kind. Wij vinden het belangrijk dat het kind deelneemt aan het gesprek omdat het o.a. gaat over zijn welbevinden en het belangrijk is dat hij zijn ideeën daarover kan verwoorden. In de praktijk gebeurt dit meestal alleen bij kinderen vanaf 7 jaar. Nieuwe ouders en kinderen worden tijdens het intakegesprek geïnformeerd over wie de mentor is en wat het mentorschap inhoudt. Als het kind naar een andere groep gaat, worden het kind en de ouder geïnformeerd wie de nieuwe mentor wordt van het kind. Ook kan de ouder altijd in Konnect terugzien wie de mentor is.

Tijdens de opvangperiode kunnen er zorgen ontstaan over het gedrag of de ontwikkeling van een kind. Deze zorgen worden door ons altijd met ouders besproken zodat er samen gekeken kan worden wat een kind nodig heeft aan begeleiding. Wij werken samen met lokale opvoedinstanties (bijvoorbeeld Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en wijkteams) die we in samenspraak met ouders kunnen inschakelen om met ons mee te kijken. Als de benodigde begeleiding de kennis en kunde van onze medewerkers te boven gaat, zullen wij met hulp van deze instanties ouders zo goed mogelijk doorverwijzen naar alternatieve vormen van opvang of begeleiding.

Ouders

Wij hechten groot belang aan een goed contact met ouders en streven ernaar om door ouders gezien te worden als partners in de opvoeding. Voor het welbevinden van kinderen is het belangrijk dat ook ouders zich op de bso thuis én gehoord voelen, zodat de verschillende leefwerelden van het kind (thuis, school en op de bso) met elkaar verbonden worden. Wij maken gebruik van een ouderportaal, te weten Konnect. Ouders kunnen via een app op de hoogte gehouden worden van de activiteiten van hun kind door bijvoorbeeld foto's van activiteiten. De communicatie over het kind gaat rechtstreeks naar de ouders via Konnect.

Daarnaast organiseren wij vaste momenten waarop wij met ouders in gesprek gaan over opvoeding en de ontwikkeling van hun kind. Denk hierbij aan de haalmomenten, nieuwsbrieven en het jaarlijkse gesprek van de mentor met de ouders en het kind over zijn ontwikkeling op de bso.

It takes a village to raise a child. Ouders zijn de primaire opvoeders. Wij zoeken partnerschap in adequate communicatie en overdracht. Dit begint al door een uitgebreid intakegesprek te plannen. In dit gesprek leggen wij de basis voor de samenwerking in de opvoeding vast. Daarnaast lichten we ons dagritme toe. In het dagritme volgen we zoveel mogelijk het ritme het kind.

Op onze buitenschoolse opvanglocaties volgen beroepskrachten het kind in ontwikkeling. Ouders volgen de ontwikkeling thuis. Samen stemmen wij af wat het kind dat moment nodig heeft om het een stapje verder te brengen en hoe wij daarin kunnen ondersteunen. Daarnaast kunnen ouders altijd bij ons terecht met bijvoorbeeld opvoedvragen of voor pedagogisch advies.

Ieder jaar organiseren we een barbecue met en voor alle ouders en kinderen uit de regio. Tijdens dit *hai en goodbyefeest* verwelkomen we alle nieuwe kinderen en hun ouders. Tegelijkertijd nemen we afscheid van de kinderen en ouders die de Big time gaan verlaten.

Daarnaast organiseren de locaties soms speciale bijeenkomsten/feesten (bijvoorbeeld een zomerfeest) waar ouders voor worden uitgenodigd.

Wij zijn bereikbaar voor ouders via de app, email en via het ouderportaal van Konnect. Middels deze media communiceren wij ook met ouders.

Ouders geven via de app of mobiele telefoon door wanneer een kind zelfstandig naar huis of de parkeerplaats mag. Als dit structureel is geven ouders dit aan in het ouderportaal.

Via Konnect krijgen ouders 1x per maand een nieuwsbrief toegestuurd. Hierin staat belangrijke informatie en wordt gecommuniceerd over het bijvoorbeeld inschrijven van uitstapjes of activiteiten.

Pedagogisch handelen

Gedurende de dag zet de pedagogisch medewerker allerlei vaardigheden in om de ontwikkeling van de kinderen te begeleiden en te stimuleren. Dit uit zich in pedagogisch handelen tijdens verschillende momenten op de dag. In onderstaande momenten van de dag (dagritmemomenten) wordt steeds beschreven wat de randvoorwaarden zijn en wat dit dagritmemoment vraagt aan pedagogisch handelen van onze pedagogisch medewerkers.

Wennen

Als kinderen nieuw komen in de groep, vraagt dat om zorgvuldige begeleiding.

Tijdens het wenproces bouwt de pedagogisch medewerker een persoonlijke relatie op met het kind en de ouders. Daarin wordt de basis gelegd voor een gevoel van vertrouwen en veiligheid. Kennismaken met het nieuwe kind is een proces waarin de andere kinderen ook een belangrijke rol spelen. De nieuwkomer moet wennen aan de groep, maar de groep moet ook de nieuwkomer leren kennen. De pedagogisch medewerker zorgt ervoor dat er vertrouwde relaties ontstaan tussen de kinderen.

Ook het afscheid nemen van een groep hoort bij het leven. Kinderen stromen door naar een volgende groep of verlaten de bso. De pedagogisch medewerker schenkt aandacht aan dit afscheid en de start in een nieuwe groep.

Randvoorwaarden bij wennen

- Er vindt een intakegesprek met de ouders en het kind plaats waarin de pedagogisch medewerker ouders informeert over de gang van zaken op de bso en op de groep. Ouders informeren de pedagogisch medewerker over thuis en school. Er wordt een rondleiding gegeven.
- Aan ieder kind wordt een mentor toegewezen. De ouder en het kind wordt geïnformeerd wie de mentor is.
- Er worden afspraken gemaakt over het wennen van het kind op de bso en eventueel over het wennen aan vervoer met de taxi van school naar de bso.
- Als er een nieuw kind met een fysieke beperking of gedragsprobleem in de groep komt, bespreekt de pedagogisch medewerker vooraf met de ouders (en, afhankelijk van de leeftijd, met het kind) wat ze vertelt aan de andere kinderen en hun ouders.
- Het nieuwe kind wordt voorgesteld aan de groep, de andere kinderen stellen zichzelf voor.
- Het nieuwe kind krijgt inzicht in het verloop van de middag.
- Het afscheid van de groep wordt van tevoren met ouders besproken en er worden afspraken gemaakt over het wennen op de nieuwe groep.
- Ouders worden geïnformeerd over de gewoontes op de nieuwe groep

Pedagogisch handelen bij wennen

Om het kind te helpen een plekje te vinden in de groep benoemt de pedagogisch medewerker regelmatig de namen van de kinderen, bijvoorbeeld tijdens tafelmomenten. Ook worden er gesprekjes gevoerd over thuis, over school, over de activiteiten en over gebeurtenissen in de groep. Aan de hand van het ritme van de middag wordt aan het nieuwe groepsgenootje uitgelegd wat er gaat gebeuren. Door steeds terugkerende rituelen rond de vaste dagritmemomenten, zal het kind gewend raken aan de gewoontes van de groep.

De pedagogisch medewerker zal het kind stimuleren om relaties aan te gaan met de kinderen in de groep, door het kind te begeleiden bij het meespelen in een klein groepje. De kinderen die al gewend zijn, worden gestimuleerd om met het nieuwe kind te spelen en het te helpen. De pedagogisch medewerker erkent ook de gevoelens van ouders die twijfels en vragen hebben rondom de overgang van school naar bso. Ouders krijgen de ruimte om hun gevoelens te uiten en te delen, hun zorgen en twijfels uit te spreken.

Bij het afscheid nemen van de groep krijgen kinderen en ouders informatie over de nieuwe groep. De pedagogisch medewerker benoemt de emoties die gepaard kunnen gaan met afscheid nemen, zoals angst en verdriet, maar ook trots en het je verheugen op iets nieuws.

Afscheid en wennen aan de Big time

Voor kinderen is de overgang naar een Big timelocatie een mijlpaal. Het is voor elk kind op de eigen manier een beetje spannend. Ze krijgen immers te maken met allerlei onzekerheden: nieuwe pedagogisch medewerkers, nieuwe kinderen, nieuwe regels en gebruiken. We vinden het creëren van een veilige overgangssituatie dan ook een belangrijke taak, waar we ruim tijd en aandacht voor uit trekken. Dat doen we in de vorm van kennismakingsweken.

Tussen de voorjaars- en meivakantie vinden de *Big time kennismakingsweken* plaats. Dit is een soort inwerkprogramma voor kinderen die na de zomervakantie overgaan naar de Big Time. In deze periode ontvangen alle ouders van kinderen uit groep 4 bericht over het Big Time kennismakingsprogramma. Tegelijkertijd wordt op de locaties de bijzonderheden van de individuele kinderen besproken in relatie tot hun overgang naar de Big Time. De overgang wordt door de mentoren met zowel het kind als met de ouders besproken. Het welbevinden van het kind is altijd leidend: wanneer een kind nog niet toe is aan de overstap, dan zoeken we samen naar een (andere) oplossing.

Tussen de mei- en de zomervakantie maken de kinderen kennis met elkaar en met de Big time begeleiders. De groepsleiding van de Smallsteps Big timelocatie stelt zich voor aan de kinderen en neemt de kinderen mee op de fiets, lopend of met een bus naar de Big timelocatie. Medewerkers bespreken de fiets- en loopregels met de kinderen en leren de kinderen vooraf en onderweg de verkeersregels na te leven. We laten de kinderen oefenen in een workshop en sluiten deze af met een fietsdiploma.

De kennismakingsweken vinden plaats voor de zomervakantie. De kinderen van groep 4 mogen daardoor ook deelnemen aan de uitstapjes en activiteiten die gelden voor Big time in de zomervakantie. Tijdens de kennismakingsweken kunnen kinderen die dat niet willen altijd in hun vaste basisgroep op hun bso locatie blijven. De kinderen van groep 4 zullen gaan wennen in de externe activiteitenruimte. De kinderen van groep 5 wennen op Smallsteps Big timelocatie.

In de kinderparticipatieweek krijgen de nieuwe Big timers de gelegenheid om mee te denken over de invulling van het Big time activiteitenprogramma in het volgend schooljaar. Ook doen de kinderen uit groep 4 alvast mee aan een aantal Big time activiteiten. De kennismakingsweken worden afgesloten met het grote Hai- en Goodbyefeest. Tijdens dit feest heten wij de kinderen uit groep 4 welkom en nemen wij afscheid van de kinderen uit groep 8. De ouders van deze kinderen zijn hierbij aanwezig. Tijdens dit feest is er nogmaals de gelegenheid om kennis te maken met de Smallsteps Big time locaties.

Als de Big time nog niet lukt

Het kan voorkomen dat kinderen uit groep 4 niet deel kunnen nemen aan de kennismakingsweken. Bijvoorbeeld omdat ze er sociaal emotioneel, of om andere redenen nog niet aan toe zijn. Ouders kunnen dit altijd bespreekbaar maken met het locatiehoofd of het hoofdkantoor. Wij zullen dan met de ouders bespreken wat de mogelijkheden en wensen zijn. Kinderen die er nog niet aan toe zijn om de overstap te maken, nemen in de schoolvakanties ook geen deel aan het activiteiten en uitstapjes programma voor kinderen van groep 5. Zij mogen zich inschrijven voor activiteiten en uitstapjes voor kinderen vanaf groep 3 en 4.

Bij Smallsteps Move it gaan de kinderen die na de zomer naar groep 5 gaan wennen bij de Big time.

De kinderen worden tot de zomervakantie door pm bij de klas opgehaald en lopen daarna gezamenlijk naar het veld, hier is de verzamelplek voor de BT (Big Time). De kinderen worden opgehaald door hun eigen groepsleiding. De rest van de middag brengen zij door bij de BT. Zij nemen deel aan alle activiteiten.

Om de emotionele veiligheid te blijven waarborgen gaat er altijd een vast gezicht van de middenbouw mee wennen.

Aan het eind van het schooljaar wordt een "Hai en Goodbye" feest gegeven waarbij ook ouders welkom zijn. Dit wordt gedaan als afsluiting.

Binnenkomst

De buitenschoolse opvang stemt zijn openingstijden af op die van de omringende basisscholen. Dit betekent dat kinderen op verschillende tijden naar de bso komen. Ook de manier waarop kinderen naar de bso komen, verschilt. Kinderen worden gehaald door een pedagogisch medewerker, komen zelfstandig naar de bso of komen met een taxi.

Het halen uit school markeert de overgang van school naar bso. Vooral voor jonge kinderen is dit een belangrijk moment, het goede verloop ervan bepaalt of het kind zich prettig voelt als hij op de bso begint. Oudere kinderen komen vaak op eigen gelegenheid naar de bso. Tijdens het halen zorgt de pedagogisch medewerker voor veiligheid en geborgenheid, o.a. door elk kind het gevoel te geven gezien te worden.

Bij binnenkomst wordt er rekening gehouden met het feit dat kinderen al een hele schooldag achter de rug hebben. Vlak na school willen kinderen uitpuffen of afreageren na een hele dag op school. De pedagogisch medewerker zorgt ervoor dat de kinderen aandacht krijgen en zich gezien voelen. Kinderen die een duidelijke structuur nodig hebben, krijgen die. Een kind dat na schooltijd behoefte heeft om uit te waaien, kan bij de bso direct na aankomst even buitenspelen.

Als het enige tijd duurt voordat alle kinderen aanwezig zijn, hoeven kinderen niet te wachten tot iedereen binnen is, voordat er bijvoorbeeld eten en drinken gepakt kan worden en/of aan vrij spel gedaan kan worden.

Randvoorwaarden bij binnenkomst

- Er is een vaste verzamelplaats bij de school en de pedagogisch medewerker is goed herkenbaar (bijvoorbeeld aan een jas met Smallsteps-logo).
- De zelfstandigheidsovereenkomst is ingevuld en getekend door de ouders. Hierin staan o.a. de afspraken omtrent zelfstandig naar de bso of naar huis komen.
- Er zijn afspraken over de onderlinge overdracht tussen medewerkers waaronder ook de overdracht vanuit school naar de bso.

Pedagogisch handelen bij binnenkomst

De pedagogisch medewerker verwelkomt bij het ophalen op school en bij binnenkomst ieder kind persoonlijk. Er is voor elk kind aandacht, elk kind krijgt het gevoel gezien te zijn. Het lopen van school naar de bso is een mooi moment voor individuele aandacht voor kinderen.

Bij de jongere kinderen praat de pedagogisch medewerker – indien mogelijk - met de leerkracht over hoe de dag is gegaan en of er nog bijzonderheden zijn. Hoe ouder kinderen worden, hoe groter de behoefte om hun vrije tijd zelf in te vullen. Daarom is er bij het ophalen ruimte om speelafspraken te maken met andere kinderen.

De kinderen van groep 1 t/m 4 worden bij de klas opgehaald door een pm'er. Door middel van de tablet is voor de pm'er inzichtelijk welk kind er naar de BSO gaat die dag. De kinderen lopen door naar hun basisgroep, ruimen hun spulletjes op en gaan aan tafel een vrije activiteit doen totdat zij fruit gaan eten en een glaasje drinken krijgen. De kinderen zijn altijd onder toezicht van een pm'er.

De kinderen die van een externe school komen worden door pm opgehaald en begeleid naar de BSO. Hier zijn voorafgaand regels met elkaar over opgesteld die wekelijks weer met elkaar besproken worden.

Wanneer een kindje extern van een andere school komt wordt er met ouders duidelijke afspraken gemaakt over hoe we hier het beste mee om kunnen gaan en er voor kunnen zorgen dat het kind geen gevaar zal lopen.

Bij de Big Time komen de kinderen zelfstandig na school naar 1 van de hockeyvelden. Voor de kinderen is duidelijk waar zij worden verwacht. Bij extreme weersomstandigheden worden den kinderen binnen opgevangen, bij voorkeur in de gymzalen. Op het vel of in de zaal staan pm'ers om de kinderen te ontvangen.

Een deel van de BT kinderen komt van een externe locatie. Deze kinderen worden opgehaald door een pm en voorafgaand aan de weg naar de BSO worden de loop regels met elkaar besproken.

Tafelmomenten

Het werken op de bso is niet elke dag hetzelfde, er zijn korte en lange middagen en tijdens de schoolvakantie is er bso gedurende een hele dag. Voor de korte middagen is een tafelmoment bij aanvang waarop alle kinderen tegelijkertijd iets eten en drinken, meestal niet haalbaar door de verschillende tijden waarop de scholen uitgaan en de kinderen bij de bso binnenkomen. Toch kan een gezamenlijk (tafel)moment wenselijk zijn gezien het onderlinge contact tussen kinderen en pedagogisch medewerkers. Zo'n tafelmoment hoeft echter niet altijd direct bij aanvang van de bso plaats te vinden of gekoppeld te zijn aan eten en drinken, maar kan ook verderop in het middagprogramma een plek hebben.

Randvoorwaarden bij tafelmomenten

Randvoorwaarden bij het eten en drinken op de bso:

- Als de kinderen binnen komen, is er iets te eten en te drinken, aan het einde van de middag is er opnieuw iets te eten en te drinken. Dit kan op afwisselende manieren gebeuren.
- Tussendoor kunnen kinderen zelf water pakken.
- We werken volgens de richtlijn 'Voeding en beweging'.

Randvoorwaarden bij het creëren van een groepsmoment waarop alle kinderen samen zijn:

- De leeftijd van de kinderen en de lengte van de middag is bepalend voor de frequentie van zo'n groepsmoment.
- Het tijdstip van dit moment kan verschillend zijn: net na het eet- en drinkmoment, aan het einde van de middag.

Pedagogisch handelen bij tafelmomenten

Door te kijken naar de behoefte van de groep en individuele kinderen kan er per dag een andere manier gekozen worden om het eet- en drinkmoment vorm te geven. Zo kan er bijvoorbeeld in kleine tafelgroepjes gegeten worden, de kinderen kunnen zelf kiezen waar ze willen zitten. Dit bevordert het onderlinge contact tussen kinderen. Of er is een buffet waar kinderen zelf hun eten en drinken kunnen pakken. Dit is vooral handig als er grote verschillen bestaan tussen de behoefte aan rust en afreageren bij kinderen. Ook kan er gegeten worden aan een grote tafel waaraan iedereen zijn eten en drinken krijgt. Dit bevordert het groepsgevoel.

De pedagogisch medewerker stimuleert de jongste kinderen om even rustig aan tafel te zitten en iets te eten en te drinken. Zij kunnen soms heel enthousiast aan het spelen gaan, waardoor zij vergeten dat zij honger of dorst hebben of naar de wc moeten. Oudere kinderen zijn al beter in staat hun behoeftes te herkennen en ernaar te handelen. De pedagogisch medewerker vraagt wel of ze wat gegeten/gedronken hebben, maar laten de kinderen zelfstandiger handelen wat betreft eten en drinken.

Tijdens het groepsmoment bevordert de pedagogisch medewerker de interactie tussen kinderen bijvoorbeeld door terug te kijken op de belevenissen op school; vooruit te kijken op wat ze die middag willen gaan doen; belangrijke gebeurtenissen te bespreken zoals belevenissen thuis, in de buurt, een conflict in de groep. Ook kunnen er plannen gemaakt worden voor het komende vakantieprogramma en kunnen verjaardagen of andere feestelijke gebeurtenissen gevierd worden.

Tijdens eetmomenten hanteren wij het principe van 'pedagogisch mee-eten': de pedagogisch medewerker geeft het goede voorbeeld m.b.t. de voeding en de gezamenlijkheid van het moment door een kleine portie mee te eten. Tijdens hun lunchpauze eten medewerkers hun eigen lunch.

Bij groep geel, oranje en blauw worden de kinderen na school ontvangen op hun vaste basisgroep. De pm verwelkomt de kinderen en zij beginnen met een kortdurende vrije activiteit aan tafel of op de groep. Na 20 minuten gaan de kinderen 1 voor 1 hun handen wassen en nemen plaats aan tafel voor het eet end rink moment. Ieder kind krijgt een bekertje drinken en mag vervolgens om de beurt 2 stuks fruit van de schaal pakken. Onderwijl wordt de dag met elkaar besproken.

De Big Time dekt zelf de tafels en snijdt onder toezien van de pm zelf het fruit. Eerst worden er natuurlijk handen gewassen.

Ook bieden wij aan het eind van de dag een warme maaltijd aan. Hiervoor kan door ouders een contract worden afgesloten.

Door het aanbieden van een warme maaltijd krijgen de kinderen al een portie groente binnen. Daarnaast wordt door de variatie in deze maaltijden de smaakontwikkeling van de kinderen gestimuleerd. Onze pedagogisch medewerkers motiveren de kinderen om nieuwe smaken uit te proberen die worden aangeboden tijdens de warme maaltijd. We zorgen er voor dat er voldoende variatie aan groenten, graanproducten/rijst en vlees/vis is.'

Ook krijgen de kinderen die geen deelnemen aan de warme maaltijd een snackje aan het eind van de middag.

Spelen en leren

Spelen is de natuurlijke manier van kinderen om te leren. Al spelend leren ze initiatieven nemen, beslissingen nemen, plezier maken, volhouden, weerstand bieden en nog veel meer vaardigheden. Kinderen spelen de hele dag door, alle activiteiten op een dag zijn speel/leermomenten voor kinderen. Op al deze momenten hebben we oog voor het speel/leermoment, maar vooral tijdens vrij spel, activiteiten en het buitenspelen besteden wij extra aandacht aan spelen en leren. Spelen en leren is hieronder opgedeeld in drie elementen: vrij spel, activiteiten en buiten spelen. Na een stukje theorie volgen een aantal randvoorwaarden, waarna het pedagogisch handelen beschreven wordt, ingedeeld naar leeftijd.

1. Vrij spel

De pedagogisch medewerker schept de voorwaarden om spel en leren te ontlocken bij kinderen door de inrichting en indeling van de ruimte, door het dagritme, door te observeren en te plannen. Maar vooral door aan te sluiten bij het spontane spelen en leren van kinderen, kansen te zien en kansen te grijpen. De pedagogisch medewerker kijkt naar wat het kind al kan en sluit hierbij aan om het een stapje verder te brengen in zijn ontwikkeling.

In het vrije spel bepalen de kinderen de inhoud en het verloop van het spel. Vrij spelen is bij uitstek een situatie waarin kinderen op zichzelf kunnen zijn; ze spelen samen of alleen; ze hebben de vrijheid om te spelen zoals zij het bedacht hebben en om er ook weer mee op te houden als zij willen.

Voor de jongste kinderen is het belangrijk dat tijdens het vrij spel de pedagogisch medewerker in de buurt is. Uit onderzoek blijkt dat de spelbetrokkenheid van kinderen hoger is als de pedagogisch medewerker langere tijd in de nabijheid van kinderen zit op een vaste plaats in de groep tijdens vrij spel. Dit komt omdat de kinderen dan weten waar ze is: ze is beschikbaar voor een bemoedigend lachje, een knikje, een vraag, voor troost. Doordat het kind niet constant in de gaten hoeft te houden waar de pedagogisch medewerker is, kan het zich verdiepen in zijn spel waardoor de leerervaring rijker is.

Voor de 7 tot en met 9-jarigen is de pedagogisch medewerker vooral degene die de goede voortgang van hun spel bewaakt: een soort coach. Zij hebben hulp nodig van een

volwassene bij het organiseren van dingen of te bedenken wat ze nodig hebben voor hun spel (knijpers om een tent te maken, bijvoorbeeld).

Voor de oudste kinderen is de pedagogisch medewerker in de eerste plaats een vraagbaak. Pedagogisch medewerkers hebben meer levenservaring en kennis en beschikken daardoor over informatie die de kinderen missen.

Randvoorwaarden bij vrij spel

De pedagogisch medewerker is tijdens het vrije spel beschikbaar voor kinderen.

Het gekozen materiaal is conform de handreiking 'speelleerplekken BSO'

- Kinderen kunnen zelfstandig bij het materiaal.
- Het materiaal is heel en compleet
- Het materiaal is uitdagend (voor alle kinderen is er iets te ontdekken en te oefenen).
- Er zijn materialen met verschillende moeilijkheidsgraden.
- Er is genoeg ruimte om het materiaal op te ruimen.
- Elk opvangmoment zijn er mogelijkheden tot vrij spel.
- Er is een keuze voor kinderen tussen activiteiten of vrij spel.

Pedagogisch handelen bij vrij spel

De pedagogisch medewerker past haar houding aan tijdens vrij spel afhankelijk van de leeftijd van de kinderen en het verloop van het spel. Zo houdt ze afstand en observeert, brengt het spel op gang en trekt zich dan terug, of speelt mee.

Kinderen vanaf een jaar of acht kunnen al wat langer zonder direct toezicht spelen. Een pedagogisch medewerker zal dan laten weten waar en hoe zij bereikbaar is en met enige regelmaat gaan kijken. Niet alleen om te checken of alles goed gaat, maar ook om interesse in het spel te tonen. Hoe hebben de kinderen problemen opgelost? Wie staat er voor?

De pedagogisch medewerker schept de voorwaarden voor vrij spel door materialen klaar te zetten en een gevarieerd vrij spel aanbod te hebben op alle interessegebieden van kinderen. Ook is er de mogelijkheid om in kleine groepjes te spelen en krijgen kinderen de vrijheid om te stoppen met hun spel en met iets anders verder te gaan.

Individuele expressie wordt aangemoedigd (bijv. er wordt niet gevraagd een kopie van een voorbeeld te maken en er wordt beperkt gebruik gemaakt van kleurplaten of kleurboeken). Materiaal wordt regelmatig gewisseld, als kinderen er weinig of niet meer mee spelen. Door het rouleren van speelgoed over de groepen is voor de kinderen het materiaal steeds weer 'nieuw'. Er wordt regelmatig extra materiaal aangeboden om het spel uit te breiden. Ontwikkelingen en trends in spel bij kinderen worden gevolgd, bijvoorbeeld door knickers en knikkerpotten in de knikkertijd aan te bieden.

Voor de kinderen van groep 1 tot en met 4 hebben wij vaste "vrijspel"momenten. Deze 2 momenten zijn aan het begin en eind van de BSO dag. Aan het begin zoals al eerder beschreven voor het eet en drink moment en aan het eind van de dag na de workshops. Dus tussen 17.00 en 18.30. Bij de kinderen van groep 1 en 2 wordt om 17.00 -17.30 nog een boekje met de kinderen die daar behoefte aan hebben gelezen.

Tijdens de vrijspel momenten zijn altijd voldoende pm'ers aanwezig om het spel te begeleiden en waar nodig en om mee te doen. Zo is er ook altijd iemand beschikbaar om in te grijpen wanneer er een conflict is tussen 2 kinderen of met een ouder in (een kort)gesprek te gaan.

2. Activiteiten

Het stimuleren van spelen en leren doen wij ook door gerichte activiteiten aan te bieden. Bij deze georganiseerde activiteiten heeft de pedagogisch medewerker een actieve en sturende rol, dit in tegenstelling tot het vrije spel. De activiteiten worden uitgevoerd met een vooropgezet doel en leiden vaker tot een vooraf bedacht resultaat (er wordt bijvoorbeeld een vogelhuisje getimmerd). Er is een duidelijk begin en een duidelijk einde. Activiteiten zijn bedoeld om afwisseling te bieden, om de brede ontwikkeling van kinderen te bevorderen en om de interessegebieden van kinderen te verbreden (ontdekken waar ze goed in zijn).

Activiteiten bevorderen het zelfvertrouwen (kijk, ik kan dat ook!) en zijn een goed middel om kinderen onderling met elkaar in contact te brengen (kinderen die elkaar tijdens vrij spel niet opzoeken, spelen zo toch samen) en om nieuwe of teruggetrokken kinderen te betrekken bij de groep.

Een uitstapje buiten de bso kan ook bijdragen aan de ontwikkeling van spelen en leren. Op de bso ondernemen we dagelijkse uitstapjes: deze hebben een terugkerende regelmaat en passen binnen het dagritme van de groep. Eten en drinken gebeurt op de bso. Deze uitstapjes worden hieronder kort beschreven. Daarnaast worden er tijdens vakanties incidentele uitstapjes gedaan, dit zijn uitstapjes die een deel van de dag beslaan. Eten en drinken gebeurt dus niet op de bso. Deze uitstapjes zijn onderdeel van het vakantieprogramma.

Randvoorwaarden bij activiteiten

- Er is een gestructureerd en gevarieerd activiteitenaanbod waaruit kinderen dagelijks kunnen kiezen.
- Er is een keuze voor kinderen tussen activiteiten of vrij spel.
- Er is balans tussen de inhoud van de activiteiten. Er vinden activiteiten plaats op het gebied van creativiteit, techniek, sport- en beweging, toneel en muziek, natuurbeleving, lezen en media.
- Er is een balans tussen drukke en rustige activiteiten, tussen competitie en samenwerken.

Aanbevelenswaardig zijn de volgende randvoorwaarden:

- Er is een jaarplanning voor de schoolweken.
- Er is een intekenlijst of planbord waarop het activiteitenaanbod duidelijk zichtbaar wordt aangekondigd. Kinderen kunnen zich opgeven als ze willen meedoen door bijvoorbeeld een sticker of kaartje bij een activiteit te plaatsen.
- Er zijn workshops of langer lopende cursussen waarvoor kinderen zich kunnen opgeven.
- Er is een samenwerking met de school of andere instellingen. Activiteiten zijn op elkaar afgestemd.

Pedagogisch handelen bij activiteiten

Ook bij georganiseerde activiteiten stemt de pedagogisch medewerker haar handelen af op de leeftijden in de groep en de behoefte van individuele kinderen. Jongere kinderen hebben wat meer begeleiding en stimulans nodig als iets niet direct lukt. Oudere kinderen kunnen na uitleg of instructie vaak al zelf aan de slag of helpen elkaar. De pedagogisch medewerker heeft een sturende rol bij georganiseerde activiteiten, maar is ook in staat afstand te nemen als de activiteit lekker loopt. Zij volgt initiatieven van kinderen binnen de activiteit en moedigt individuele expressie aan. Complimentjes hebben alle kinderen nodig en die geven we dan ook volop. Wel vooral op inzet en doorzettingsvermogen en veel minder op resultaat.

De pedagogisch medewerker verplicht kinderen niet om deel te nemen aan georganiseerde activiteiten, maar stimuleert hen wel. Zij betreft kinderen bij het bedenken, maar ook bij het uitvoeren van het activiteitenaanbod. Zo kunnen oudere kinderen jonge kinderen begeleiden bij het uitvoeren van een activiteit.

Pedagogisch medewerkers zorgen samen voor een jaarplanning met thema's die aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen en waarbij rekening gehouden wordt met behoeftes en interesses. Deze thema's duren een bepaalde periode en er zijn rustweken ingelast. Het thema komt terug in de aankleding, muziek, boeken, gericht materiaal en gerichte activiteiten. De thema's sluiten aan bij de leeftijden van de kinderen, seizoenen en specifieke gebeurtenissen waar kinderen zich op dat moment mee bezighouden. De activiteiten bij de thema's zijn verdeeld over de ontwikkelingsgebieden en schenken aandacht aan zintuigen, motoriek, taal, creativiteit, rekenen/ordenen, techniek. Er worden ook langlopende activiteiten georganiseerd. Bijvoorbeeld gedurende 6 weken op dinsdag en donderdag een workshop waarvoor kinderen zich in kunnen schrijven.

Tijdens schoolweken werken we met verschillende activiteiten die duren van vakantie tot vakantie. Kinderen schrijven zich voor deze activiteiten in voor de volgende periode begint. Bij Move it werken wij volgens een jaarplanning. Deze wordt gemaakt door de activiteitenplanner op locatie aan de hand van de uitkomst van de kinderparticipatieweek. Er is gezorgd voor een goede balans tussen onze verschillende stromingen. Deze planning wordt uitgewerkt en wordt aan ouders verstrekt via de nieuwsbrief.

De activiteiten tijdens de vakanties worden 3 weken van te voren bekend gemaakt aan ouders en kinderen via de nieuwsbrief.

Het thema komt terug in de aankleding, in het materiaal en in de activiteiten.

De thema's sluiten aan bij de leeftijd van de kinderen, de seizoenen en de specifieke gebeurtenissen waar kinderen zich op dat moment mee bezig houden.

We maken foto's als de kinderen bezig zijn met de activiteit en van sommige activiteiten is er een 'eindresultaat' (knutselwerk, o.i.d.). Deze foto's worden aan het eind van de middag via Konnect met ouders gedeeld. Na afloop van een thema streven we ernaar een korte tentoonstelling te houden waaraan ouders kunnen deelnemen.

Activiteiten en (dagelijkse) uitstapjes bso

Vanuit de input van kinderen en ervaring op het gebied van veiligheid en gericht kijken naar de ontwikkeling van kinderen is door ons activiteitenteam een gevarieerd en speciaal uitstapjesaanbod en -beleid ontwikkeld. De uitstapjes zijn afgestemd op de leeftijd en ontwikkeling van het kind. Voor de groep 1-2 en groep 3-4 zijn er eigen uitstapjes waar men zich voor kan inschrijven. Soms organiseren we een uitstapje voor alle leeftijden.

Het activiteitenteam bekijkt op basis van uitdaging, risico's en de wow-factor of een uitstapjeslocatie aan bijvoorbeeld het vakantieprogramma wordt toegevoegd. Er wordt vooraf contact gezocht met de locatie. Aan de hand van een checklist bepalen we of de locatie geschikt genoeg is voor een uitstapje.

Ouders en kinderen worden op de BSO locatie enthousiast gemaakt voor uitstapjes. Zo bevat het vakantieprogramma dat digitaal aan ouders verstuurd wordt, alle informatie over de uitstapjes beschreven. Alle beroepskrachten krijgen voorafgaand aan het uitstapje een briefing. Ze worden inhoudelijk uitgebreid geïnformeerd om het uitstapje zo veilig en zo leuk mogelijk te laten verlopen.

Voor dagelijkse uitstapjes moeten de beroepskrachten vooraf schriftelijk toestemming aanvragen bij de activiteitenmanager. Te denken valt aan een uitstapje naar de bibliotheek of de speeltuin. Zo wordt vooraf nagedacht over het te stimuleren ontwikkelingsgebied en de veilig- en onveiligheden op locatie. Voor kinderen uit groep 1 geldt de regel dat er niet verder dan 1 kilometer van de locatie wordt gegaan. Nadere uitwerking van onze uitstapjes is te vinden in het uitstapjesbeleid.

Bij Smallsteps Move it trekken we er graag met de kinderen op uit. Lekker ravotten in één van de nabij gelegen speeltuinen, strandje, een balletje trappen op het voetbalveldje in de wijk, boodschappen doen in het dorp, op ouderenbezoek in het nabijgelegen verzorgingstehuis of gewoon een gezonde wandeling in de omgeving. Al deze bestemmingen liggen binnen een straal van 1,5 kilometer van de locatie. De route is vooraf vastgesteld en is zo mogelijk ook altijd hetzelfde. De kinderen dragen BSO-hesjes, lopen hand in hand en twee aan twee. We lopen altijd op de stoep en steken alleen de weg over op de plek van een zebepad. Bij alle uitstapjes houden we ons aan de beroepskracht-kindratio, met een minimum van twee pedagogisch medewerkers.

Wanneer we het naar het verzorgingstehuis gaan, nemen we presentjes mee voor de bewoners. We verzamelen in de centrale hal, waar we de kinderen onderverdelen in evenveel kleine groepjes als er pedagogisch medewerkers zijn. Vervolgens gaan we in kleine

groepjes op bezoek bij de bewoners, die altijd blij zijn om de kinderen weer te zien. Een uitgebreide checklist op risico's en het formulier Voorbereiding uitstapjes is in te zien bij de locatiemanager.

Wanneer wij met de kinderen naar het strandje gaan zetten wij een stuk af met pionnen. Kinderen komen niet buiten de pionnen en komen ook niet in de buurt van het water.

3. Buitenspelen

Buitenspelen doet een beroep op andere competenties van kinderen dan binnenspelen: meer ervaring met zelfstandig zijn, een ander soort spel, meer motorische vaardigheden en meer zelfstandigheid in de sociale contacten.

Randvoorwaarden bij buitenspelen

Op het buitenspeelterrein zijn de volgende elementen aanwezig:

- Een deel van de buitenruimte is open en verhard vanwege het gebruik van fietsen, karren of skeelers. Geen asfalt, wel verschillende soorten tegels of beton. Open terrein is nodig voor balspel.
- Er zijn verschillende spelzones: voor drukke en rustige activiteiten.
- Er zijn fantasie- en schuilhoeken waar kinderen in kleine groepjes kunnen spelen. Denk aan een hut, tent, overkapping, tussen heggetjes, achter een boom, etc.
- Er zijn losse spelmaterialen aanwezig, zoals doeken, stoepkrijt, ballen, skeelers.

Daarnaast zijn de volgende zaken wenselijk:

- Naast verharde ondergrond is er ook onverharde ondergrond (zand, gras, aarde), ingedeeld in hoeken met struiken en heggen.
- Er is beschutting en overkapping zodat de kinderen veel buiten kunnen zijn.
- Er zijn niveauverschillen (greppel, kuilen, stenen, muurtjes, heuveltjes) die uitdagen tot klimmen, balanceren en verstoppertje. Ze kunnen ook de verschillende spelzones markeren.
- Er is natuur die bestaat uit struiken, bomen, aarde, gras, stenen, plassen, moestuintje, zand en water.

Voor meer informatie over spel materiaal: zie handreiking speelleerplekken bso.

Voor oudere bso-kinderen bestaat de mogelijkheid dat zij kunnen spelen op een terrein dat is gelegen buiten het terrein van de bso. Hierover worden afspraken gemaakt met ouders en kind die worden vastgelegd op het formulier 'Zelfstandigheidsverklaring'. Elke middag wordt de mogelijkheid tot buitenspelen aangeboden. Als onderdeel van vrij spel en/of als onderdeel van een activiteit.

Pedagogisch handelen bij buitenspelen

Buiten spelen verenigt vrij spel en activiteiten. Daarom verwijzen we voor de pedagogische uitgangspunten bij het buiten spelen naar die onder Vrij spel en Activiteiten.

Voor de buitenspeelmomenten maken wij gebruik van de hockeyvelden en de omliggende bestrating. Alles is omheind en verboden voor onbevoegden. Ook maken wij wel eens gebruik van het schoolplein. In dat geval worden altijd hesjes gedragen door de kinderen zodat voor ons goed zichtbaar is wie bij ons hoort.

De pm's staan verspreid over de buitenruimte en zijn bereikbaar voor de kinderen. Ook nemen zij deel aan spel met kinderen. Wij zijn interactief met ze bezig en bieden ook activiteiten aan waaraan de kinderen kunnen deelnemen wanneer zij dat willen. Spel wordt begeleid wanneer nodig.

Halen

Aan het einde van de middag worden de kinderen door hun ouders opgehaald. Dit moment markeert de overgang van de buitenschoolse opvang naar thuis. Er zijn oudere kinderen die zelfstandig naar huis mogen gaan, voordat zij naar huis gaan nemen ze bewust afscheid van

de kinderen en de pedagogisch medewerker. De kinderen die opgehaald worden, sluiten de middag op de bso ook af met afscheid nemen van de kinderen en de medewerkers, en tevens vindt er een overdracht aan de ouders plaats. Het markeren van dit overgangsmoment helpt kinderen bij het maken van een soepele overgang tussen de verschillende momenten van de dag.

Randvoorwaarden bij halen

- Ouders zijn bekend met de manier waarop aan het einde van de dag wordt overgedragen (mondeling, schriftelijk, op een informatiebord).
- Er zijn afspraken over de overdracht tussen bso en ouders voor de kinderen die zelfstandig naar huis gaan.

Pedagogisch handelen bij halen

Aan het einde van de middag worden de kinderen door hun ouders opgehaald. Wanneer mogelijk wordt het kind betrokken bij de overdracht, zodat het kind zelf aan de ouder kan vertellen hoe de dag was, eventueel geholpen door beeldmateriaal. Als de pedagogisch medewerker vertelt hoe de dag was voor het kind, houdt ze daarbij rekening met diens gevoelens. Er wordt dus niet negatief over het hoofd van het kind heen met de ouder gesproken. Het kind wordt gestimuleerd bewust afscheid te nemen van de andere kinderen en de pedagogisch medewerkers. Dit geldt ook voor de kinderen die zelfstandig naar huis gaan.

Ouders worden elke dag tijdens het ophaalmoment geïnformeerd over de bijzonderheden die deze dag hebben plaats gevonden. Ouders van kinderen die zelfstandig naar huis mogen, worden zoveel mogelijk telefonisch bijgepraat. Dit gebeurt in eerste instantie door de mentor.

Wanneer wij de kinderen opsplitsen in activiteitengroepen (workshops) of een activiteitengroep (Special), is de mentor ook altijd op de hoogte waar het kind zich bevindt. Tijdens de activiteiten en/of workshops kan het zijn dat de kinderen niet bij hun vaste mentor zitten. In dat geval worden de bijzonderheden door de betreffende beroepskracht overgedragen aan de mentoren.

Wanneer kinderen worden opgehaald en de overdracht naar ouders toe is gedaan mogen zij na het afscheid nemen van de pedagogisch medewerker.

Hieronder volgen drie onderwerpen die strikt gesproken niet behoren tot de dagritmemomenten, maar waarbij pedagogisch gehandeld wordt. Te weten media-gebruik, kinderparticipatie en vakantie-opvang.

Gebruik van digitale media

Kinderen groeien op in een nieuwe, fascinerende wereld. Het virtuele milieu bestaat uit tv, mobieltjes, computer, tablet, internet, gaming, etc. Dit 'virtuele milieu' is voor kinderen niet een instrument maar een leefwereld, waar ze recht hebben om zich vrijuit te ontplooiën. Het gaat dan niet alleen om bescherming, maar ook om genieten en ontdekken. Vrij kun je alleen zijn als je begrensd en beschermd bent, als je begeleid wordt in de stappen die je neemt, als je voorgeschoteld krijgt wat je aankunt.

Randvoorwaarden bij het gebruik van digitale media

- De pedagogisch medewerker verdiept zich in de leefwereld van de kinderen en daarbij hoort ook wat kinderen tegenkomen in het virtuele milieu.
- Er zijn afspraken omtrent het gebruik van digitale media.

Pedagogisch handelen bij het gebruik van digitale media

Tijdens tafelmomenten wordt gesproken over de spelletjes die kinderen spelen en de dingen die zij horen, zien en meemaken op het internet. Op deze manier laat de medewerker de kinderen weten dat zij belangstelling heeft voor deze zaken, waarmee zij een veilige sfeer creëert waarin kinderen zich vrij voelen om hun belevenissen te delen.

De pedagogisch medewerker bespreekt met de kinderen de mogelijkheden en de gevaren van internet. Daarbij wordt o.a. gesproken over:

- Respectvol gedrag: er wordt uitgelegd dat je elkaar op internet, net als in het echte leven, respectvol hoort te behandelen.
- Gevolgen gedrag: kinderen leren dat je al snel geen controle meer hebt over wat je hebt geplaatst op internet doordat alles op het internet zo snel gedeeld kan worden. De pedagogisch medewerker legt uit hoe dit werkt, en wat de gevolgen kunnen zijn als je iets plaatst waar je later spijt van hebt.
- Betrouwbaarheid informatie: niet alles dat op internet staat is waar en betrouwbaar. Kinderen wordt geleerd om hier goed over na te denken als zij iets opzoeken, om meerdere sites te raadplegen en bij twijfel om hulp te vragen.
- Bedrog: de pedagogisch medewerker maakt kinderen bewust van het feit dat mensen zich op internet makkelijk anders voor kunnen doen, en dat ze hier voorzichtig mee moeten zijn. Het geven van persoonlijke gegevens is daarom nooit een goed idee.
- 18+ websites: er wordt uitgelegd waarom we niet willen dat kinderen zoeken naar 18+ websites. Deze sites zijn op volwassenen gericht en kinderen komen hier in aanraking met dingen die zij nog niet kunnen begrijpen en in een context kunnen plaatsen. Er wordt begrip getoond voor dat deze sites spannend lijken, maar aangegeven dat deze echt niet geschikt voor kinderen zijn. Wanneer blijkt dat er wel interesse is om over bijvoorbeeld seksualiteit te praten dan zoekt de pedagogisch medewerker in overleg met ouders een manier om dit te bespreken die bij de leeftijd van de kinderen past.

Bij oudere kinderen die zelfstandig een computerspel mogen spelen, wordt regelmatig meegekeken en meegepraat over wat er gebeurt. De pedagogisch medewerker houdt daarbij ook zicht op wat het spel doet met de emoties van kinderen.

Televisiegebruik

Alleen tijdens dagopvang of vakantieopvang wordt er tussen de middag na de lunch een filmpje gekeken. De films sluiten aan bij de belevingswereld van de kinderen en er komen geen geweldsscènes in voor. De films zijn zorgvuldig uitgezocht en gecategoriseerd per doelgroep.

Mobiele telefoons e.d.

Mobiele telefoons en tablets ed worden opgeborgen in de schooltas of kunnen op kantoor bewaard worden. Onder BSO tijd wordt hier niet mee gespeeld. Uitzonderingen daargelaten. Wanneer hier mee "gespeeld" mag worden worden hier duidelijke afspraken over gemaakt met ouders en kind.

Kinderparticipatie

Kinderparticipatie maakt de bso tot een leefgemeenschap van kinderen en pedagogisch medewerkers. Ze werken samen aan een fijne bso. Het gaat er daarbij niet in de eerste plaats om de wensen van de kinderen centraal te stellen, het gaat er veel meer om de kinderen medeverantwoordelijk te maken. Samen nadenken, rekening houden met verschillende wensen en posities, een mening formuleren en naar elkaars ideeën luisteren: kinderpaticipatie is een kans voor alle kinderen om zich het democratisch gedachtegoed eigen te maken en dat ook in andere situaties toe te passen. Het leidt tot functioneren in verbondenheid met anderen.

Randvoorwaarden bij kinderpaticipatie

- Het team heeft een visie over kinderpaticipatie en werkt in de geest van die visie.
- De pedagogisch medewerker heeft een participerende houding.

Pedagogisch handelen bij kinderpaticipatie

De pedagogisch medewerker zorgt dat de kinderopparticipatie afgestemd is op de leeftijd en behoefte van het kind. Voor jonge kinderen vindt kinderopparticipatie bijvoorbeeld plaats door doe-activiteiten (foto's, tekeningen, spelvormen) en er wordt rekening gehouden in de vorm van kinderopparticipatie met doeners en praters. Er wordt aangesloten bij de ervaringen van kinderen, sommige kinderen zijn gewend om thuis overal over mee te praten, anderen niet. De tijdsduur van een overleg wordt aangepast aan wat kinderen prettig vinden.

Pedagogisch medewerkers betrekken kinderen en laten kinderen meepraten over groepsregels, inrichting en spelmateriaal, activiteitenprogramma tijdens schoolweken en vakantieweeken en eten en drinken.

Bso input

Om tot een activiteitenprogramma te komen in de schoolweken, organiseren we ieder jaar een kinderopparticipatieweek. In deze week denken de kinderen onder begeleiding van de beroepskrachten na over de workshops (activiteitenreeks) die de kinderen het komende schooljaar willen volgen. Iedere dag van de week worden de workshopwensen op een interactieve manier bij de kinderen geïnventariseerd. De kinderen worden hierin gestimuleerd door onze beroepskrachten en er wordt uitleg gegeven over de mogelijkheden van de verschillende workshops.

Kinderopparticipatie staat het gehele jaar centraal tijdens de workshops en niet alleen tijdens de kinderopparticipatieweek. De kinderen worden gestimuleerd om input te leveren en mee te denken over het activiteitenaanbod als geheel. Het doel van kinderopparticipatie is dat kinderen betrokken zijn en blijven bij de keuze voor en invulling van activiteiten.

Voor het bepalen van het activiteitenprogramma wordt altijd gebruik gemaakt van kinderopparticipatie. De jongste kinderen maken een collage van activiteiten die zij graag willen doen, de oudere kinderen geven hun input via een draaibaar schema waarbij er verschillende stromingen worden weergegeven door pm en zij de kinderen begeleiden in het maken van keuzes op het gebied van activiteiten. Hierin wordt per groepje kinderen onder begeleiding gediscussieerd en een woordspin per categorie gemaakt.

Opvang tijdens vakantie

Tijdens de schoolvakanties komen de kinderen hele dagen naar de bso. Het dagritme is dan ook anders dan op de middagen tijdens de schoolweken. Hieronder geven we een aanvulling op de momenten voor de schoolweken die hierboven zijn omschreven.

Bij Smallsteps Move it vangen wij in vakantieweeken de kinderen per bouw op. Het kan zijn dat wij, zoals eerder beschreven, basisgroepen samenvoegen. Wij waarborgen de emotionele veiligheid van de kinderen door er voor te zorgen dat er zoveel mogelijk vaste gezichten op de groepen aanwezig zijn.

Verder werken wij ook in de vakantie met een dagritme. We proberen ons zoveel mogelijk aan dit ritme te houden.

Wenselijk is dat alle kinderen voor 9 uur inspanning zijn. Is het zo dat ouders hun kind later willen brengen dan kunnen ouders dit via Konnect of telefonisch aan ons doorgeven.

Dagelijks wordt minimaal 1 sportieve en 1 creatieve activiteit aangeboden waaraan de kinderen kunnen deelnemen. Buiten deze activiteiten om worden er ook workshops aangeboden waar kinderen voor kunnen worden ingeschreven. Zoals eerder beschreven ontvangen ouders hier ruim voor het begin van de vakantie bericht over.

Opvang tijdens studie- en schoolsluitingsdagen

Tijdens studie en schoolsluitingsdagen kan het zijn, afhankelijk van de grootte van de groep, dat wij basisgroepen samenvoegen.

Wij waarborgen de emotionele veiligheid van de kinderen door er voor te zorgen dat er zoveel mogelijk vaste gezichten op de groepen aanwezig zijn.

Verder werken wij ook in de vakantie met een dagritme. We proberen ons zoveel mogelijk aan dit ritme te houden.

Wenselijk is dat alle kinderen voor 9 uur inpandig zijn. Is het zo dat ouders hun kind later willen brengen dan kunnen ouders dit via Konnect of telefonisch aan ons doorgeven.

Dagelijks wordt minimaal 1 sportieve en 1 creatieve activiteit aangeboden waaraan de kinderen kunnen deelnemen. Buiten deze activiteiten om worden er ook workshops aangeboden waar kinderen voor kunnen worden ingeschreven. Zoals eerder beschreven ontvangen ouders hier ruim voor het begin van de vakantie bericht over.

Ophalen en binnenkomst

Tijdens de vakantie worden de kinderen gebracht en gehaald door de ouders. Bij het brengen zorgt de pedagogisch medewerker voor veiligheid en geborgenheid door voor elk kind en elke ouder aandacht te hebben, elk kind en ouder krijgt het gevoel gezien te zijn. Ouders zijn geïnformeerd over de praktische afspraken bij het binnenkomen (wel of niet schoenen uit, waar leg je de spullen van het kind), en zijn bekend met de manier waarop wordt overgedragen (mondeling, schriftelijk, op een informatiebord). Er zijn afspraken over de onderlinge overdracht tussen medewerkers.

Tafelmoment

Tijdens studiedagen/ de vakantie wordt er ook geluncht met de kinderen. Aanvullend op het tafelmoment tijdens de schoolweken, hanteren wij de volgende (pedagogische) uitgangspunten tijdens eetmomenten:

- Het handelen van de pedagogisch medewerker is gericht op het kind en ontspannen laten verlopen van de maaltijden. Dit betekent dat gezelligheid voorop staat en meer aandacht krijgt dan het volgen van regels of afspraken. Macht en dwang worden nooit gebruikt in relatie tot voeding.
- Tijdens eetmomenten hanteren wij het principe van 'pedagogisch mee-eten': de pedagogisch medewerker eet hetzelfde en evenveel als de kinderen en geeft zo het goede voorbeeld. Tijdens hun lunchpauze eten medewerkers hun eigen lunch.
- De pedagogisch medewerkers zit met de kinderen aan tafel, voert gesprekken met kinderen en stimuleert kinderen om op elkaar te reageren. Op deze manier worden de maaltijden situaties waarin kinderen als vanzelf sociale vaardigheden oefenen. De pedagogisch medewerker geeft hierin het goede voorbeeld.
- Natuurlijk kan het niet altijd alleen maar gezellig zijn aan tafel. Kinderen hebben ook wel eens last van elkaar of storen elkaar. De pedagogisch medewerker benoemt dan de gevoelens van kinderen en helpt hen om de ander iets te vragen.
- Kinderen krijgen de gelegenheid om te helpen met tafel dekken. Kinderen worden gestimuleerd om zoveel mogelijk zelf te kiezen (zoals beleg) en te doen (zoals brood pakken, smeren en inschenken) en krijgen complimentjes voor hun pogingen.
- Maaltijden variëren in lengte afhankelijk van de behoefte van kinderen. Kinderen die het moeilijk vinden om lang stil te zitten mogen alvast van tafel als zij klaar zijn.
- De aangeboden voeding is conform de richtlijn 'Voeding en beweging'.

Spelen en leren

Gedurende de hele dag is er een afwisseling in vrij spel, activiteiten, binnen en buiten spelen. Samen met de kinderen is er een vakantieprogramma gemaakt waarbij dezelfde randvoorwaarden en hetzelfde pedagogisch handelen geldt als tijdens de schoolweken. Zo zijn ook deze activiteiten niet verplicht, is er altijd een alternatief voor een kind dat niet mee kan of wil met een uitstapje en is er een balans in de soort activiteiten. Als er tijdens een vakantiedag een uitstapje plaatsvindt, gebeurt dit volgens het protocol Uitstapjes.

Deel 3 Kwaliteitsborging

Het borgen van kwaliteit

Op onze bso's wordt dagelijks gestreefd naar het leveren van een zo groot mogelijke kwaliteit. Binnen elke divisie is een kwaliteitsmanager werkzaam die ondersteuning biedt aan de verschillende locaties t.b.v. de kwaliteit op het gebied van pedagogiek, veiligheid en gezondheid.

Op verschillende manieren is aandacht voor kwaliteit:

Inspectie Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen

De GGD inspecteert in opdracht van de gemeente jaarlijks alle locaties of er kwalitatief goede kinderopvang wordt geleverd. Hierbij wordt gekeken of er voldaan wordt aan de kwaliteitseisen op het gebied van ouderinspraak, personeel, veiligheid en gezondheid, accommodatie en inrichting, groepsgrootte en beroepskracht-kind-ratio, pedagogisch beleid en pedagogische praktijk en klachten. De locatiemanager stuurt de oudercommissie het definitieve inspectierapport, voor ouders is het rapport inzichtelijk middels de website van de locatie.

Deskundigheidsbevordering

Elk jaar wordt er een opleidingsplan opgesteld voor locatiemanagers en pedagogisch medewerkers. Er zijn trainers in dienst, die door het hele land trainen op pedagogische onderwerpen. Daarnaast maken pedagogisch medewerkers gebruik van een digitale omgeving, die we 'Smallsteps wiki' noemen. Dit is een online platform voor achtergrondinformatie rondom ontwikkeling van kinderen, protocollen en werkwijzen en waar pedagogisch medewerkers op elk moment van de dag toegang toe hebben via locatie- of privé-apparaten.

Ook de locatiemanager draagt zorg voor de deskundigheidsbevordering van de pedagogisch medewerkers. Dit gebeurt middels diverse overlegvormen, waarin pedagogische onderwerpen en protocollen jaarlijks terugkeren.

Aandacht voor pedagogische kwaliteit

Jaarlijks wordt er plan gemaakt waarin o.a. aangegeven wordt welk pedagogische aandachtspunten aan bod komen. Deze worden uitgewerkt, geëvalueerd en bijgesteld waardoor er cyclisch gewerkt wordt aan het verbeteren van de pedagogische kwaliteit.

Pedagogisch beleidsmedewerker/coach

Vanaf januari 2019 kent de kinderopvang deze nieuwe functie, met twee belangrijke taken:

1. Ontwikkeling en invoering pedagogische beleid
2. Coachen van pedagogisch medewerkers

Wij hebben ervoor gekozen deze taken te splitsen. Ontwikkeling en invoering van pedagogisch beleid ligt bij de kwaliteitsmanager. De coaching van de pedagogisch medewerkers gebeurt door de pedagogisch beleidsmedewerker/coach. Deze coacht op de locatie de pedagogisch medewerkers op pedagogisch handelen en het bereiken van pedagogische doelen. Onder medewerkers verstaan we de vaste pedagogisch medewerkers en andere medewerkers die werken met kinderen, zoals de flexibele medewerkers, de uitzendkrachten die op regelmatige basis bij ons werken, etc. Door samen te observeren en te reflecteren op de dagelijkse praktijk van de interactie met kinderen, krijgt elke medewerker de kans om zich te ontwikkelen op zijn/haar eigen unieke wijze en draagt zo bij aan het verbeteren van de kwaliteit van het pedagogisch handelen.

Daarnaast levert de pedagogisch beleidsmedewerker/coach input aan de kwaliteitsmanagers over het gevoerde beleid. Verderop in dit beleid, onder het kopje 'Personeel', beschrijven wij de opleidingseis, de berekening en de verdeling van de uren en hoe dit inzichtelijk wordt gemaakt.

Protocollen

Naast dit pedagogisch beleid zijn er protocollen, handreikingen of richtlijnen opgesteld om de veiligheid en gezondheid van de kinderen op de locatie te waarborgen. Hieronder worden de belangrijkste genoemd, deze zijn in te zien via de locatiemanager.

Voeding en beweging

Wij volgen de richtlijnen van het voedingscentrum bij de maaltijden en tussendoortjes. De afspraken rondom voeding zijn vastgelegd in de richtlijnen voeding en beweging. Hierdoor kunnen medewerkers de juiste voedselkeuze maken en voldoende bewegingsactiviteiten aanbieden aan kinderen die de opvang bezoeken. Voor traktaties en feesten is een handreiking opgesteld. De richtlijn en traktatietips zijn inzichtelijk via de website van de locatie.

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Binnen onze kinderopvang wordt gewerkt met de 'Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling' die is ontwikkeld voor de kinderopvang. Deze meldcode voldoet aan de door convenantpartijen opgestelde criteria. De meldcode is inzichtelijk via de website van de locatie.

Zorgkinderen

Het kan zijn dat bij de aanmelding of bij het intakegesprek met ouders naar voren komt dat er extra begeleiding voor het kind nodig is. Er wordt voor de plaatsing zorgvuldig gekeken naar de mogelijkheden op de locatie. We gaan met de ouders en eventuele andere (externe) betrokkenen in overleg om te kijken of de opvang op de locatie past binnen onze mogelijkheden en aansluit bij wat het kind nodig heeft. We streven er naar om voor elk kind een opvangklimaat te creëren waarbinnen het zich optimaal kan ontwikkelen. Om ervoor te zorgen dat we continu aansluiten bij de behoefte van het kind stellen we een plan van aanpak op waarin we de opvang evalueren zodat we tijdig afspraken kunnen bijstellen. Wij werken samen met lokale opvoedinstanties en/of zorginstanties die we in samenspraak met ouders kunnen inschakelen om met ons mee te kijken.

Tijdens de opvangperiode kunnen er zorgen ontstaan over het gedrag of de ontwikkeling van een kind. Deze zorgen worden door de pedagogisch medewerkers met ouders besproken zodat er samen gekeken kan worden wat nodig is voor het kind. Daarnaast bespreekt de pedagogisch medewerker de zorg rondom een kind altijd met de locatiemanager, dit kan bijvoorbeeld tijdens een groepsoverleg of een individueel overleg. Dit gebeurt meestal a.d.h.v. een ingevuld observatieformulier, ingevuld door de pedagogisch medewerker. Daarnaast kan de kwaliteitsmanager geraadpleegd worden voor het beantwoorden van vragen en ondersteuning bij observaties.

In verschillende gemeentes zijn er samenwerkingsverbanden tussen kinderopvangorganisaties en organisaties voor jeugd- en opvoedhulp. Binnen deze initiatieven worden pedagogisch medewerkers ondersteund in de begeleiding van een kind. Daarbij is het ook van belang om de zorg van de ouders en de opvang met elkaar af te stemmen. Zo ontstaat voor het kind de juiste balans en kan het vaak gebruik (blijven) maken van de reguliere opvang. Op de sociale kaart van de locatie staan alle externe instanties vermeld met wie wij kunnen samenwerken als wij vragen hebben over kinderen. Ook kunnen we ouders naar deze instanties verwijzen zodat zij daar hun vragen kunnen stellen en via deze instanties de nodige zorg kunnen ontvangen.

We hebben een protocol signaleren zorgkinderen dat de pedagogisch medewerker helpt bij het proces rondom de zorg voor een kind.

Veiligheids- en gezondheidsbeleid

Het doel van dit beleid is de veiligheid en gezondheid van de kinderen zo veel mogelijk te waarborgen. Het uitgangspunt voor het veiligheids- en gezondheidsbeleid is dat we de kinderen beschermen tegen grote risico's en leren omgaan met kleine risico's. Dit vereist dat we inzicht hebben in mogelijke risico's én dat er een goed veiligheids- en gezondheidsbeleid wordt gevoerd op de locatie. Dit beleid staat op de website van de locatie.

De locatiemanager neemt elk jaar een risico inventarisatie af op het gebied van veiligheid en gezondheid. Op basis hiervan wordt gekeken welke aandachtspunten er zijn op een locatie. Er wordt door de locatiemanager een plan van aanpak gemaakt. Vanuit deze inventarisaties worden er werkafspraken opgesteld voor de locatie.

Uitstapjes

Dit protocol bevat een standaardwerkwijze om de risico's rondom veiligheid van kinderen bij incidentele uitstapjes te beperken. De dagelijkse uitstapjes staan beschreven in deel 2 van dit beleid bij Spelen en leren – activiteiten.

Toediening geneesmiddelen

Hier wordt de werkwijze bij zieke kinderen en medische handelingen op het kinderdagverblijf beschreven. Dit protocol volgt de richtlijnen van de wet BIG. Deze werkwijze is in te zien via de website van de locatie.

Omgaan met pestgedrag

Dit protocol geeft richtlijnen voor het voorkomen van- en het omgaan met pestgedrag op de bso's binnen onze organisatie.

Samenwerking met ouders

De samenwerking met ouders is gezien het belang voor de emotionele veiligheid en het welbevinden van het kind erg belangrijk. Goed contact en regelmatig overleg tussen ouders en kinderopvang is dus onontbeerlijk.

Oudercommissie

Alle kindercentra beschikken over een oudercommissie. Deze overlegt een aantal keer per jaar met de locatiemanager over het interne beleid op het kinderdagverblijf. Het gaat daarbij om zaken als de uitvoering van het pedagogisch beleidsplan, voedingsaangelegenheden en de Risico-Inventarisatie Veiligheid en Gezondheid (RI) . De oudercommissie heeft op deze zaken adviesrecht. Daarnaast is de oudercommissie soms betrokken bij het organiseren van ouderavonden en feesten.

Ook Smallsteps Move it heeft een OC. Informatie over de contactgegevens, notulen en vergadermomenten zijn te vinden in de digitale mappenstructuur van BSO Move it.

Klachtenprocedure

Een goede en zorgvuldige klachtenprocedure is in ieders belang. Wij hebben daarom een interne en externe klachtenprocedure voor ouders opgesteld, die via de website beschikbaar is voor ouders of opgevraagd kan worden bij de locatiemanager. Hoewel een klacht altijd direct ingediend kan worden via het formulier op de website, raden wij ouders in het algemeen aan om situaties, waarover zij niet tevreden zijn, te bespreken op de plaats waar de klacht zich afspeelt en/of met de persoon om wie het gaat. Dat kan een pedagogisch medewerker, een locatiemanager of iemand van de klantenservice zijn. Een rustig gesprek kan vaak al veel oplossen. Zijn ouders na deze eerste stap niet tevreden, dan kunnen zij alsnog een klacht indienen. Klachten kunnen ook altijd direct worden voorgelegd aan de geschillencommissie. Wij zijn aangesloten bij de Geschillencommissie Kinderopvang.

Klanttevredenheidsonderzoek

Om onze dienstverlening voortdurend te kunnen toetsen en te verbeteren houden wij met enige regelmaat een klanttevredenheidsonderzoek. Daarnaast wordt ouders op verschillende

momenten gedurende de opvang van een kind gevraagd om hun bevindingen, meestal vanuit de bso waar het kind geplaatst is.

Vertrouwenspersoon

Voor ouders die advies willen inwinnen alvorens een klacht neer te willen leggen of wanneer niet duidelijk is bij wie de klacht neergelegd moet worden, is een vertrouwenspersoon aangesteld. Deze vertrouwenspersoon is in dienst van Smallsteps, maar is werkzaam binnen een andere divisie van de organisatie, waardoor een onafhankelijk advies kan worden gegeven. De contactgegevens van de vertrouwenspersoon zijn te vinden op de website.

Voor meer informatie rondom al deze zaken kunnen ouders bij de locatiemanager van de locatie terecht.

Personeel

Vaste pedagogisch medewerkers

Elke groep beschikt over vaste en vertrouwde pedagogisch medewerkers. Bij afwezigheid door vakantie en/of ziekte worden zij zoveel mogelijk vervangen door collega's of bekende invalkrachten. Ook in de vakantieperiode is minimaal 1 vaste pedagogisch medewerker aanwezig op de groep. Alle medewerkers, inclusief invalkrachten, beschikken over een erkend diploma voor het werken in de kinderopvang en een verklaring omtrent gedrag. Ouders worden via de nieuwsbrief geïnformeerd over wijzigingen m.b.t. personeel.

Opleidingseisen

De kwalificatie-eisen voor pedagogisch medewerker kinderopvang en buitenschoolse opvang liggen vast in de cao-kinderopvang. De opleidingen die daarin voor de kinderopvang (0 tot 4 jaar) worden genoemd zijn automatisch ook toereikend om op de buitenschoolse (4 en met 12 jaar) te werken. Daarnaast worden er in de cao opleidingen genoemd die specifiek geschikt zijn om te werken op een bso. Voor deze opleidingen geldt dat deze ontoereikend zijn om in de kinderdagopvang te werken.

Beroepskrachten in opleiding, stagiairs en vrijwilligers

Binnen Smallsteps werken wij met een BPV-beleid waarin beschreven wordt hoe wij omgaan met de verantwoordelijkheden en taken van beroepskrachten-in-opleiding en stagiairs, conform de richtlijnen in de CAO. Dit hangt af van de opleiding die ze volgen (PW 3 en 4), het jaar van de opleiding en de stage-ervaring die ze al hebben opgedaan. Er is een opbouw in de soort taken en de verantwoordelijkheden, behorend bij het beroep van pedagogisch medewerker: de verzorging en ontwikkeling van het kind en de groep. Uitgangspunt hierbij is dat de beroepskrachten-in-opleiding en stagiairs eerst meekijken bij de taken en verantwoordelijkheden, dit daarna onder begeleiding uitvoeren voordat ze deze taken en verantwoordelijkheden zelfstandig oppakken.

De taken worden uitgevoerd onder begeleiding en verantwoording van een gediplomeerd pedagogisch medewerker middels het geven van feedback tijdens het uitoefenen van de taken. Tijdens begeleidingsgesprekken wordt het leerproces geëvalueerd en afspraken gemaakt over de taken en verantwoordelijkheden voor de komende periode. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van het 'waarderingsformulier' uit het BPV-beleid. Dit formulier is gebaseerd op de kerntaken uit het kwalificatiedossier (opleiding pedagogisch medewerker kinderopvang) Uiteraard is er daarnaast ruimte voor de opdrachten vanuit de opleiding. De stagebegeleider is een ervaren beroepskracht die hiervoor een interne training heeft gevolgd.

Eerste en tweedejaars beroepskrachten-in-opleiding en stagiairs worden ingezet op een vaste groep. Dit in verband met hun ontwikkelingsfase. Derde en vierdejaars beroepskrachten-in-opleiding en stagiairs kunnen op meerdere groepen binnen dezelfde

locatie worden ingezet. Het inzetten van een derdejaars beroepskrachten-in-opleiding en stagiair op meerdere groepen is ter beoordeling aan de locatiemanager.

Op onze locatie werken we niet met vrijwilligers die formatief worden ingezet. Wel werken we in beperkte mate met vrijwilligers als extra ondersteuning.

BBL extern

Op deze locatie is een BBL-student aanwezig die de opleiding volgt voor Pedagogisch Medewerker niveau 3 of 4. Het leerjaar en de fase waarin de student zich bevindt, bepaalt welke taken hij mag uitvoeren onder begeleiding (oefenen) en welke taken hij formatief mag uitvoeren. Daarnaast bepaalt de fase waarin de student zit, hoeveel dagen hij formatief kan worden ingezet. Het bepalen van de fase en dus de voortgang van de student gebeurt aan de hand van het waarderingsformulier.

De begeleiding op de werkvloer wordt verzorgd door de BBL-werkbegeleider op de groep.

De BBL-student heeft afhankelijk van de fase waarin hij zich bevindt, verschillende verantwoordelijkheden en taken op de groep.

Basistaken in de basisfase	Plustaken in de plusfase
Contact maken met kinderen	Pakt signalen op en speelt in op de ontwikkelingsfase van het kind
Een observatie uitvoeren naar wensen en behoeften van een kind	Voert zelf een activiteit uit en evalueert deze met collega
Besprekt de wensen en behoeften van een kind met een collega	Controleert de ruimte en de materialen op veiligheid
Met een collega de keuze van een activiteit bespreken	Maakt een eigen voorstel voor een dagindeling
Een activiteit voorbereiden samen met een collega	Leest een verhaal voor aan een grote groep
Ondersteunt bij een activiteit	Stimuleert zelfstandigheid en zelfredzaamheid bij het kind
Materialen schoonmaken en veilig opbergen	Spreekt kind aan op gedrag en benoemt de handelingen
Kijkt mee met de huishoudelijke taken en werkzaamheden	Overlegt met werkbegeleider over de gemaakte opdrachten
Met een collega de keuze van een materiaal voor een kind (groep kinderen) bespreken	Stelt vragen tijdens een werkoverleg
Stemt de dagindeling af met een collega	Vraagt en geeft feedback
Toont eigen initiatief binnen het dagritme	Geeft de overdracht aan ouders tijdens haal en breng momenten
Neemt deel aan een werkoverleg	schrijft dagboekjes in via Konnect
Kiest een verhaal uit om voor te lezen	Bereidt een oudergesprek voor samen met een collega
Leest een verhaal voor aan een kleine groep	Vult samen met een collega een ontwikkellijst in
Ondersteunt bij het tafelmomenten	Begeleid het tafelmoment
Verschoont kinderen	Begeleid een activiteit
Begeleid kinderen naar het toilet	Legt tijdens de verzorging duidelijk de stappen van handelen uit aan het kind
Zorgt voor een goede hygiëne gedurende de gehele dag	
Kijk en luistert naar collega's	
Stelt zichzelf voor aan ouders en geef info over rol op locatie en opleiding	

Gevorderde taken

Aan de hand van het waarderingsformulier wordt er in samenspraak met student, de praktijkbegeleider/PBMC, de BBL-werkbegeleider en de locatiemanager vastgesteld in welke plustaken de student een verdieping kan maken. Met als doel alle taken behorende bij de functie gedurende het opleidingstraject te oefenen door mee te kijken met collega's en uiteindelijk zelfstandig uit te voeren.

Bijlage BBL incompany

Op deze locatie is een BBL-student die de 1-jarige incompany BBL-opleiding volgt voor Pedagogisch Medewerker niveau 3 of 4. Smallsteps verzorgt in samenwerking met Scheidegger/Variva deze opleiding. Binnen 1 jaar worden studenten opgeleid tot Pedagogisch Medewerker en gaan zij in oplopende fases door de opleiding heen. De fase waarin de student zich bevindt, bepaalt welke taken hij mag uitvoeren onder begeleiding (oefenen) en welke taken hij formatief mag uitvoeren. Daarnaast bepaalt de fase waarin de student zit, hoeveel dagen hij formatief kan worden ingezet. De begeleiding op de werkvloer wordt verzorgd door de BBL-werkbegeleider op de groep.

De student start met het opstellen van een POP (persoonlijk ontwikkelplan). Elke vier weken wordt de voortgang aan de hand van het POP en het waarderingsformulier besproken door de student, de praktijkbegeleider/PBMC, de BBL-werkbegeleider en de locatiemanager. Er wordt gekeken welke taken de student heeft uitgevoerd en of hij de bijbehorende gedragsomschrijving heeft laten zien.

In onderstaand schema is de oplopende inzetbaarheid van de student gedurende het jaar te zien.

Fase ->	Selectie	POP gesprek	Basis fase	Plus fase	Gevorderde fase	Diploma
Duur ->		Eerste week en Om de vier weken	8 tot 16 weken	8 tot 16 weken	4 tot 8 maanden	
Formatieve inzet ->			0%	1 tot 2 dagen formatief	2 tot 3 dagen formatief	100%
Wijze van vaststelling opleidingsfase ->	Op basis van: *behaalde aantal taken die bij de fase horen met verwachte gedragsomschrijving. (Bijlage 3, waarderingsformulier) *behaalde examens die bij de fase horen (Bijlage 5) *behaalde praktijkopdrachten (vanuit de opleider) (Bijlage 4)					
Wijze van vaststelling formatieve inzet ->	De formatieve inzetbaarheid voor de plus fase en de gevorderde fase wordt schriftelijk vastgelegd op basis van informatie van de opleidings- en praktijkbegeleider in de POP van de BBL student.					

De BBL-student heeft afhankelijk van de fase waarin hij zich bevindt, verschillende verantwoordelijkheden en taken op de groep.

Basistaken in de basisfase	Plustaken in de plusfase
Contact maken met kinderen	Pakt signalen op en speelt in op de ontwikkelingsfase van het kind
Een observatie uitvoeren naar wensen en behoeften van een kind	Voert zelf een activiteit uit en evalueert deze met collega
Besprekt de wensen en behoeften van een kind met een collega	Controleert de ruimte en de materialen op veiligheid

Met een collega de keuze van een activiteit bespreken	Maakt een eigen voorstel voor een dagindeling
Een activiteit voorbereiden samen met een collega	Leest een verhaal voor aan een grote groep
Ondersteunt bij een activiteit	Stimuleert zelfstandigheid en zelfredzaamheid bij het kind
Materialen schoonmaken en veilig opbergen	Spreekt kind aan op gedrag en benoemt de handelingen
Kijkt mee met de huishoudelijke taken en werkzaamheden	Overlegt met werkbegeleider over de gemaakte opdrachten
Met een collega de keuze van een materiaal voor een kind (groep kinderen) bespreken	Stelt vragen tijdens een werkoverleg
Stemt de dagindeling af met een collega	Vraagt en geeft feedback
Toont eigen initiatief binnen het dagritme	Geeft de overdracht aan ouders tijdens haal en breng momenten
Neemt deel aan een werkoverleg	schrijft dagboekjes in via Konnect
Kiest een verhaal uit om voor te lezen	Bereidt een oudergesprek voor samen met een collega
Leest een verhaal voor aan een kleine groep	Vult samen met een collega een ontwikkelijst in
Ondersteunt bij het tafelmomenten	Begeleid het tafelmoment
Verschoont kinderen	Begeleid een activiteit
Begeleid kinderen naar het toilet	Legt tijdens de verzorging duidelijk de stappen van handelen uit aan het kind
Zorgt voor een goede hygiëne gedurende de gehele dag	
Kijk en luistert naar collega's	
Stelt zichzelf voor aan ouders en geef info over rol op locatie en opleiding	

Gevorderde taken

Aan de hand van het POP van de student wordt er in samenspraak met student, de praktijkbegeleider/PBMC, de BBL-werkbegeleider en de locatiemanager vastgesteld in welke plustaken de student een verdieping kan maken. Met als doel alle taken behorende bij de functie gedurende het opleidingstraject te oefenen door mee te kijken met collega's en uiteindelijk zelfstandig uit te voeren.

Pedagogisch beleidsmedewerker/coach

Eerder noemden we deze nieuwe functie al onder het kopje 'het borgen van kwaliteit'.

De opleidingseis voor de pedagogische beleidsmedewerker/coach is minimaal mbo-4 aangevuld met een specifieke opleiding gericht op pedagogiek en/of beleid. Specifieker is dit vastgelegd in de CAO Kinderopvang, ook de functiebeschrijvingen zijn daarin vastgelegd. Zie: <https://www.fcb.nl/cao-akkoord-2018-2019>

Het aantal uren voor geheel Smallsteps bepalen wij jaarlijks op 1 januari aan de hand van de rekenregel (50 uur x het aantal kindercentra voor beleidsontwikkeling) + (10 uur x aantal fte pedagogisch medewerkers voor coaching). Voor 2020 komt dit neer op:

- Beleidsuren voor geheel Smallsteps: 583 LRK-nummers x 50 uur = 29.150 uur
- Coachingsuren voor geheel Smallsteps: 24.775 uur

Op 1 januari 2020 heeft Smallsteps Move it 5,6 FTE. Dit komt neer op een totale wettelijke inzet van pedagogisch beleidsmedewerkers/-coaches (PBMC) van tenminste 56,2 uur. Deze uren zijn volledig bestemd voor het coachen van de pedagogisch medewerkers op de werkvloer. Daarnaast wordt 50 uur aangewend voor de permanente actualisering en

ontwikkeling van het pedagogisch beleid. Deze uren zijn verdeeld onder de PBMC, de kwaliteitsmanager van de divisie en de vakgroep kwaliteit.

Ondersteuning op de locatie

Op onze locatie werken niet alleen pedagogisch medewerkers en de (assistent) locatiemanager. Zij worden op allerlei gebied ondersteund door specialisten op het gebied van HRM, kwaliteit, huisvesting, financiën. De locatiemanager wordt ondersteund door de operationeel manager, de assistent locatiemanagers door de locatiemanager en de pedagogisch medewerkers door de assistent locatiemanager en de pedagogisch coaches. Op het gebied van activiteiten kunnen we terecht bij het activiteitenteam.

Leidinggevenden

Binnen onze organisatie kennen we twee leidinggevende functies die elk op hun eigen niveau verantwoordelijk zijn voor de aansturing van de locaties van Smallsteps Zus en Zo:

- De assistent-locatiemanager heeft de dagelijkse leiding over de bso en is het eerste aanspreekpunt op de locatie. De assistent-locatiemanager van Smallsteps Flexx resulteert onder de locatiemanager van de regio Bleiswijk.
- Locatiemanagers in de regio Lansingerland en Rotterdam Hillegersberg/Nesselande geven leiding aan meerdere locaties. De locatiemanager van de regio Bleiswijk is verantwoordelijk voor een kwalitatief goed aanbod aan kinderopvang 0-13 jaar in het betreffende gebied. De gegevens van de locatiemanager en zijn/haar bereikbaarheid hangen voor ouders inzichtelijk op de locatie. De Locatiemanagers in de regio Lansingerland en Rotterdam Hillegersberg/Nesselande opereren onder verantwoordelijkheid van de operationeel manager.
- De operationeel manager is verantwoordelijk voor de algehele bedrijfsvoering van de locaties in de regio Lansingerland en Rotterdam Hillegersberg/Nesselande. Hij/zij legt verantwoording af aan de divisiedirecteur.
- De divisiedirecteur is verantwoordelijk voor de regio's en stuurt de desbetreffende operationele managers aan.

Nawoord

In dit pedagogisch beleid hebben wij omschreven wat onze visie is op buitenschoolse opvang en hoe deze is uitgewerkt in pedagogische doelen. Vervolgens hebben we aangegeven hoe wij die doelen willen bereiken, waarbij de pedagogisch medewerkers een essentiële rol vervullen.

Ook hechten wij veel waarde aan het contact en de samenwerking met ouders. Wij beiden houden ons immers bezig met de opvoeding en verzorging van het kind. Dit leidt tot een gedeelde verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling, het welbevinden en de betrokkenheid van het kind.

Het pedagogisch beleid wordt elk jaar geëvalueerd. Ontwikkelingen in de maatschappij, nieuwe inzichten of signalen vanuit de kindercentra kunnen aanleiding zijn dit beleid te wijzigen. Het beleid wordt vastgesteld door de directie van Smallsteps; oudercommissies hebben adviesrecht over aanpassingen in dit beleid.

Literatuur

- Oudercommissiereglement Smallsteps;
- Personeelsbeleid Smallsteps;
- CAO kinderopvang 2018-2019;
- Wet kinderopvang
- Wet Innovatie Kwaliteit Kinderopvang (IKK)
- Wet harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk
- Ontwerpbesluit tot het stellen van eisen aan de kwaliteit van de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk (Besluit kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzaalwerk)
- BKK, Fukkink, R. (eindredactie) (2017) – Pedagogisch curriculum voor het jonge kind in de kinderopvang – Bohn Stafleu van Loghem, Houten
- IJzendoorn, M.H. van, Tavecchio, L.W.C, Riksen-Walraven, J.M.A. van (2004) – De kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang – Boom, Amsterdam.
- Hoex, J., Kwok, S.(2009) - Pedagogische kwaliteit op orde – Nederlands Jeugd Instituut, Utrecht.
- Kálló, E., (2012) De oorsprong van vrij spelen volgens Emmi Pikler – Emmi Pikler Stichting, Amsterdam
- Singer, E., Kleerekoper, L. (red.)(2010) Pedagogisch kader kindercentra 0 – 4 jaar – Elsevier Gezondheidszorg, Amsterdam.
- Schreuder, L., Boogaard, M., Fukkink, R., Hoex, J.(2011) - Pedagogisch kader kindercentra 4 – 13 jaar – Reed Business, Amsterdam.
- Keulen, A. van, Singer, E. (2012) Samen verschillend. Pedagogisch kader diversiteit in kindercentra 0 – 13 jaar – Reed Business, Amsterdam.
- Singer, E. (2015) Speels, liefdevol en vakkundig – SWP, Amsterdam.
- NJI factsheets over media-opvoeding:
- <http://www.nji.nl/nl/Mediaopvoeding-Praktijk/Toolbox-Mediaopvoeding-Media-Gewoon-opvoeden>
- Delfos, M. (2013) Virtuele ontwikkeling van de jeugd – SWP, Amsterdam.
- Pont, S. (2012) Mensenkinderen! – Bert Bakker, Amsterdam
- Keulen van, A. (2013) Jonge burgers – SWP, Amsterdam
- Keulen van, A. (2013) Denk groot, doe klein! – SWP, Amsterdam
- Zwiep, C. (2014) Seksuele ontwikkeling – SWP, Amsterdam